

ГОЛОС КОМБАТАНТА

Журнал Об'єднання б. Вояків-Українців в Америці (ОбВУА)

VOICE OF UKRAINIAN VETERANS IN U.S.A.

З М І С Т :

Колишні вояки і Український Конгресовий Комітет	1
Юрій Дараган: Київ (вірш)	2
Д-р Степан Ріпецький: Бій під Крутами в світлі військової історіографії....	3
В. Свідзінський: Канів (вірш)	5
Ген. шт. полк. А. Валійський: Чужинецькі автори про ролю Армії УНР в битві під Варшавою	6
Об'єднання б. вояків вшанувало 70-річчя ген. О. Загродського	8
Інж. Михайло Курах: Стрілецька Рада	9
Успішна збірка на дар УВІ	14
Р. Купчинський: Військові пісні	15
Українські ветерани в Вінніпегу помагають молоді	18
Зенон Стефанів: Озброєння американської піхоти	19
Ветеранський вечір	20
Ікер: Портрети говорять	21
Загальні Збори В-ва „Червона Калина“	21
З життя Відділів ОбВУА	22
Справа української військової термінології	28
З діяльності Головної Управи ОбВУА	28
Ті, що відійшли	29
Книжки і журнали	30
З документів до історії Української Армії	31
Гідне відзначення роковин смерти кол. вояка	32

C O N T E N T S :

Army Veterans and the U.C.C.A.	1
Kiev (Poetry) — Yuriy Dara han	2
Battle of Kruty in Ukrainian History — Dr. Stephen Ripetzky	3
Kaniv (Poetry)	5
Foreign Correspondents on the Importance of the Ukrainian Army in the Battle of Warsaw — Staff Colonel A. Walijsky	6
Veterans Honor 70th Birthday of Gen. O. Zahrodsy	8
Military Council — Michael Kurach	9
Gratifying Drive for Funds U.V.I.	14
Military Songs — R. Kupchynsky	15
Ukrainian Veterans of Winnipeg Aid Youth	18
Equipment of American Infantry — Zenon Stefaniw	19
Veterans' Night	20
Portraits Speak — Iker	20
General Meeting of "Chervona Kalyna"	21
Chronicles of ObVUA Branches	22
Ukrainian Military Terminology	28
Activities of ObVUA Headquarters	28
Those Who Have Departed	29
Books and Periodicals	30
Historical Documents of the Ukrainian Army	31
Soldier's Death Anniversary Honored	32

КОЛИШНІ ВОЯКИ І УКРАЇНСЬКИЙ КОНГРЕСОВИЙ КОМІТЕТ

ARMY VETERANS AND THE U.C.C.A.

In this editorial the combat organization "The Association of Ukrainian War Veterans in America" explains its stand toward the Ukrainian Congress Committee of America and its Convention which was held in Washington, D. C. February

21 and 22, 1959. The Ukrainian Veterans criticize the Convention and the Congress Committee for its light treatment of this veterans' organization which has no representation in the Political Committee of the Congress Committee.

Між 55 центральними організаціями українців в Америці, які є членами Українського Конгресового Комітету, є також Об'єднання б. воїків-українців в Америці. І коли спокійно та об'єктивно переглядати список тих усіх організацій, то кожний мусить прийти до висновку, що ОбВУА — це одна з тих клітин зорганізованої української громади в Америці, які відзначаються і найбільшим числом членства і найбільшою громадською активністю своїх членів і в списку платників Народного Фонду стоять на перших місцях та мають найбільші сутні й моральні підстави брати участь у презентаційній верхівці американсько-української спільноти. Бо ОбВУА гуртує в своїх Відділах понад 800 членів. Члени Відділів ОбВУА в усіх без винятку місцевостях є найактивнішим чинником в загальному житті, також по-за своєю комбатантською організацією, будучи в керівних органах прерізних інших організацій. Вони належать до найкращих платників на народні цілі. А хто інший може мати такі морально-політичні кваліфікації на участь в політичному проводі і в політичній репрезентації, як не колишні вояки-українці, члени різних військових формacій від УСС та Армії УНР і УГА почавши, почерез УПА й Українську Дивізію, різні чужинецькі армії та, врешті, на учасниках Корейської війни кінчаючи! Члени ОбВУА — це не тільки патріоти слова, але й діла. Нема між ними ніоднії людини, яка не має українського державницького світогляду. Нема між ними ніодного, що не мав би бодай мінімальної політичної освіти, яку набув, якщо не з книжок, журналів та доповідей, то з того свого досвіду, що його набрав на рідних і чужих кров'ю зрошеніх нивах.

І тому це дійсно якийсь жалюгідний парадокс, надзвичайно знаменний для американсько-українських відносин, що саме ОбВУА не допущено до керівних органів Українського Конгресового Комітету, ні до його Екзекутиви, ні навіть до його Політичної Ради. Просимо переглянути список організацій, які мають в тих установах УКК своїх представників: скільки їх може похвалитись тими даними, що їх має наша організація — для такої місії?! Маючи це на увазі ОбВУА виславло на 7-ий Конгрес Українців, що відбувся 21 і 22 лютого у Вашингтоні, своїх делегатів — з Головної Управи і деяких окремих Відділів — з дорученням домагатись допущення до керівних органів УКК. Наше становище до УКК з'ясовано окремою Заявою, що її поширювано між членами Конгресу. У тій Заяві Головна Управа ОбВУА поставилась критично до цілого ряду невтішних явищ в Українському Конгресовому Комітеті. Однак — очевидно — зроблено це не задля критиканії, а для уздоровлення відносин в установі, що її потреби і доцільності ОбВУА ніколи не квестіонувало. Наш засадничо позитивний підхід до конечності мати в Америці одну сконсолідовану політичну репрезентацію перед американською Адміністрацією і американським громадянством — ОбВУА засвідчувало свою членською принадливістю до УКК, свою активністю на місцях, свою участю в Конгресі Українців і своїми заходами ввійти до керівництва УКК.

Але до одної із прикметних рис теперішньої системи, що панує в оції нашій політичній презентації, належить — видно — негація всякої критики. Це виявилось на цілому 7-му Конгресі Українців, на якому згільотиновано дис-

кусію, що на неї „не було часу”, та на якому цілий один зорганізований там „блок” свідомо творив „культ особовості” довкола особи одного діяча УКК. Очевидно, що в такій атмосфері всякий голос здоровової критики був „злочином” в очах тих, які ту атмосферу творили. „Злочином” було теж вказати на одну з найбільших болючок нинішньої української політичної презентаційної установи в Америці, якою є приявність в ній деяких таких одиниць, які там саме з уваги на повагу тієї установи, на її значення, на її авторитет в очах власного громадянства й американських чинників, не повинні бути. І тому, коли справа участі Об’єднання б. вояків-українців в керівних органах УКК опинилася на нараді Номінаційної Комісії 7-го Конгресу Українців, то знайшовся такий її член, який вказав на згадану Заяву ОбВУА, як на „образу” супроти УКК! І Номінаційна Комісія мабуть тому, щоб не перечитись з представниками того блоку, які віддавали при різних нагодах маніфестивали свою ворожість супроти нашої комбатантської організації, — прийняли до відома, що ОбВУА „образило” УКК і знову не допустило репрезентанта ОбВУА ні до Екзекутиви ні до Політичної Ради УКК!

Очевидно, що аргумент „образи” був тільки претекстом, був тільки зачіпкою. Справжня причина міститься куди глибше. Справжня причина та, що диктувалася в минулому організації, яка на 7-му Конгресі Українців і в Конгресовому Комітеті грава й грає неспівірну роль до своєї справжньої ролі в організованій українській громаді в Америці, очорнювати в своїй газеті українську визвольну боротьбу та її найсвітліші постаті, проти чого ОбВУА різко протестувало. Це та причина, яка каже ставитись негативно до ОбВУА за наш дійсний, а не словесний демократизм, за пропагування дійсної, а не словесної, моралі в громадському житті та за проповідування дійсної, а не словесної, соборності українського духа, духа толеранції і братолюбія, без уваги на область походження, віровизнання і партійне піднебіння. Проти нас був і є той табір, який всіх цих зasad не визнає, чи пак — визнає найвище в теорії, а не в життєвій практиці, не на сторінках свого друкованого органу і не серед української громадської спільноти в ЗДА. Тому це річ логічна, що такий табір старається використати кожну

Юрій Дараган

КИЇВ

Над містом в темряві — вогнистий хрест.
Знявсь додори, як сяєво пожежі,
вечірніх ліхтарів протест —
Що ніч загарбала барвисті межі,
схилила день за виднокруг, за Брест . . .
Над містом в темряві вогнистий хрест.

Вогнистий хрест, накреслений над містом,
оповідає всім, що ні, не вимер
наш славний рід! Людських осель намистом
керус дотепер Великий Володимир.
І в небі символом яскравим і вогнистим
палає хрест, накреслений над містом.

7. 6. 1922

нагоду для зроблення пакости нашій організації, без уваги на користь чи шкоду з такого поведіння для української справи. Можна тільки з правдивим жалем ствердити, що проти таких ворожих нам голосів на Номінаційній Комісії 7-го Конгресу Українців не знайшлося негайногого, рішучого та енергійного відпору, що не вказано на те, що в демократичному устрої, та спеціально на терені З’єдинених Держав, не є злочином критика, оперта на фактах, хоч би вона декому дуже не подобалася, що на всіх великих з’їздах у світі є звичай поширювання між членами різних мемуандумів від різних членських груп з’їзу, та що центральна українська комбатантська організація в Америці давно вже повинна була мати належне її місце в керівних органах УКК. Саме брак такого рішучого відпору і факт, що Номінаційна Комісія так легко і гладко перейшла до денного порядку над справою ОбВУА і що переміг голос „ображеного” громадянина, факт цей є ще одним доказом нездорових відносин в УКК, всупереч всій кадильній атмосфері, що її ті „чулі” на критику громадяни створюють. Ані Український Конгресовий Комітет, ані його керівники, ні тим паче такі одиниці, що на них вказувано в згаданій вище Заяві ОбВУА, не є „табу”, не є недоторкальними святощами, що їх не вільно критикувати. Навпаки, поки не буде допущена здорована, одверта, конструктивна, але навіть дуже гостра і дуже різка критика, до того часу триватимуть нездорові відносини. Ці явища є публічною тайною. Затулювання рота є струсиною політикою, яка ніколи ще в громадсько-політичному житті не вийшла у добро громаді.

Д-р Степан Ріпецький, четар УСС.

БІЙ ПІД КРУТАМИ В СВІТЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ІСТОРІОГРАФІЇ

Dr. Stephen Ripetzky: BATTLE OF KRUTY IN UKRAINIAN HISTORY

The former Ukrainian Army officer, lawyer and military historian, scores Ukrainian writers of military history for not yet disclosing all the details of the Battle of Kruty (Jan. 29, 1918) which has become so popular with Ukrainians. This battle to defend Kiev against the advancing new-

ly-formed Russian-communist Army wiped out the hastily-formed Kiev Students Battalion. The anniversary of the Battle of Kruty is annually celebrated by Ukrainian youth as the "Ukrainian Thermopylae."

Д-р Степан Ріпецький

Коли переглянемо основно досить уже багату історіографію української визвольної боротьби з 1914-1921 рр. та докладно провіримо всю велику літературу мемуарного й історично-наукового характеру за останніх сорок років, то мусимо ствердити велики її браки й численні засадничі помилки, що піменшують цифрову вартість творів. Про деякі важливі події нашого недавно минулого існують від довгих літ і далі повтарються невірні або суперечні твердження, що їх безkritично приймається за правду та які згодом входять у твори історика, наче вже бездискусійний факт. Замало в нас критичних голосів і фактичних спростувань при нагоді появі різних мемуарних і науково-історичних публікацій. Очевидно, що такий стан не сприяє шуканню історичної правди.

Розгляньмо для прикладу одну з найважливіших та найбільш маркантих подій нашої визвольної боротьби, а саме, перший збройний бій військ відновленої української держави проти Московщини, що відбувся 29 січня 1918 р. під Крутами.

Всі обставини цього бою були досить прості з фактичного боку. Вони вможливлювали устійнити без труду хід бою, участь українських бойових частин, їх організаційні оформлення, чисельний склад та військовий характер частин, оцінку бойової тактики обох сторін, по-

ведінку керівництва боєм, вислід бою, втрати в людях і т. д. Бій мав місцеколо 100 кілометрів від столиці держави, відбувся на невеликому просторі, в білій день та був керований з безпосередньою віддалі зору. Військові частини, що брали участь в бою, були створені на очах тисячів свідків, а його учасники, близько 500 людей, це переважно діти або знайомі київських громадян. Отже не було, ніби, особливих труднощів для устійнення правдивого, об'єктивного та повного образу бою під Крутами.

З другого боку, коли бій під Крутами вдостоївся назви „Українських Тернопілів”, а українська молодь захоплено прийняла його традицію, як свій символ віри та щорічно величаває крутянських героїв, як приклад до наслідування, то — здавалося — протягом минулих сорока років ці „Українські Тернопілі” повинні були логічно стати предметом серіозного історично-наукового вивчення, здавалося б, що зібрано про цю подію і просліджено солідний, фахово опрацьований джерельний матеріял, який став би основою для істориків, публіцистів і письменників.

На жаль — цього всього не зроблено.

Про це занедбання української військової історіографії писав вже 30 років тому, в 1928 році, в десяту річницю бою під Крутами, Осип Думін, з гірким жалем та гострим осудом. І сьогодні, уже в 41-шу річницю, приступаючи до обговорення нашої теми, ми можемо почати її його словами, які він тоді з деяким сарказмом сказав: „Приглянися тепер, як виглядають „Українські Тернопілі” і як вони можуть перейти в українську історію”.

Треба передусім вияснити питання: які існують у нас джерела історії Крутянського бою?

Ці джерела — на жаль — дуже скромні та небагаті. Є це виключно спогади-свідчення безпосередніх учасників бою та осіб, що були свідками тодішніх подій. Документів не маємо ніяких. І цих спогадів дуже мало. За перших двадцять років (до 1938 р.) з'явились на еміграції спогади чотирьох авторів: Б. Монкевича (1923, 1929), Л. Л. (1932) і І. Лоського (1932). В 1938 р. опубліковано вперше статтю команданта бою під Крутами, сот. Аверкія Гончаренка, і вкінці спогад Г. Дудки (1957). Більшість із них не з'ясовує докладно образу і обставин бою, брак точніших інформацій про частини, які брали в нім участь. Писані здебільша дуже побіжно, з пропущенням важливих для історика моментів. Їх розмір: одна, найвища шість сторінок. Деякі свідчення щодо основних питань — суперечні. Ні один з публіцистів або істориків, які користувались повищими спогадами, не старались навіть ці суперечності узгіднити, а неясноті і сумнівні моменти вияснити. Вони часто за власним довільним і немотивованим вибором приймали за правдиві твердження одних авторів, поминаючи інших. Деякі з них доповняли або зміняли заподання мемуаристів, без всякого узасаднення. Посьогодні ми не маємо ніякої критики, ні оцінки тих джерел-спогадів.

Цей невідрядний стан історіографії Крут ствердила також 2-га Крайова Конференція українського студентства у Львові, що відбулась в дніх 21 січня, 22 березня 1931 року, на якій винесено спеціальну резолюцію, яка зобов'язувала українських студентів прослідити і зберегти для історії всі найменші подробиці Крутянського бою. На превеликий жаль і на шкоду ідеї Крут, повища резолюція не зацікавила нікого із тодішнього українського студентства, між яким не бракувало тоді молодих істориків, — та посьогодні залишилась невиконана, хоч були для цього великі можливості. Зате почали появлятись тоді в тисячних накладах брошюри про бій під Крутами, святочні статті, широкі патріотичні заклики в справу поширення культу Крут, які проте були радше виявом патріотичних почувань, ніж правдивим зображенням цієї історичної події та чинів її жертвених учасників. Замість поважних розвідок, опертих на об'єктивних студіях, почалась гіперболізація Крут та перебільшування різних моментів Крутянського бою для під-

несення його героїчного культу. Зокрема неслучно приписано всю славу тільки студентам, а промовчувано рішальну роль юнаків Військової школи. Почалось тоді також одностороннє та тенденційне насвітлювання його політичного значення. Такий стан не вийшов на користь справі вивчення бою під Крутами. Навпаки, це спричинило збільшення хаосу. Історична подія стала радше предметом патріотичної поезії та запальних святочних статтей. Зде більша не історики й поважні публіцисти, тільки поети почали писати про Крути.

Отож А. Фіґоль, автор статті про бій під Крутами, поміщеної в „Літописі Червоної Калини” за місяць лютий 1931 р., так писав: „Не нам описувати змагання героїв; їх чини хай оспіває український Гомер!”... Ми однаке віримо, що український Гомер ще знайдеться, — але коли не знайшовся до цього часу український Ксенофонт, обдарений любов’ю і знанням „Українських Тернопілів” — то це велика і неповернута шкода для традиції і слави Крут.

Коли в 1938 р. з'явила в журналі „За Державність” ч. 9 праця сот. А. Гончаренка, яка понад усякий сумнів спростувала багато помилок дотеперішніх мемуаристів та вияснила її устійнила цілу низку сумнівних моментів, то здавалося, що наступив зворотний пункт в історіографії Крут. Була підстава думати, що нові твердження відповідальної за Крутянський бій особи спричинять переоцінку та викличуть критику дотеперішніх джерел та усталень щодо бою під Крутами. Треба було бодай сподіватись, що з'явиться критична оцінка або якісь застереження щодо змісту праці сот. Гончаренка. Але це — не сталося. Що більше: в багатьох нових статтях і розвідках та науково-історичних працях, що з'явилися після 1938 року, майже ніхто не згадав, що знайшлося та-ке нове джерело цінних відомостей про Крути. Такі автори, як ген. О. Удовиченко (1954), ген. М. Садовський (1958), С. Заразький (написав книжку про Крути, 1958), Р. Вільха (1947), П. Козаченко (1951), В. Коваленко (1948), Г. Дудка (1957), д-р В. Янів (1958), і багато інших, навіть не згадали у своїх працях імені і прізвища особи, що керувала особисто тим славним боєм та не вважали за доцільне оперти свої твердження на відомостях, які вона ще перед двадцятими роками опублікувала. Між

згаданими авторами були особи, що редагували журнал, в якому була поміщена стаття сот. Гончаренка, або такі, що бачили його на другий день після бою перед вистроєними лавами оставших при житті крутянців ...

Ото ж, як бачимо, цей хаос та суперечні і неустійні твердження в справі Крут продовжуються по сьогоднішній день. Який же вихід із цього небажаного стану? Як поставить всю проблематику Крутянського бою на реальний, об'єктивний, науковий ґрунт історичної правди? Очевидно, здавалося б, що до розв'язання цієї проблеми був би покликаний один з існуючих наших історично-військових наукових Інститутів. Але і ця можливість покищо безнадійна.

Якраз рік тому, в січні і лютому 1958, з'явились в нашій пресі дві досить обширні статті, написані з нагоди 40-річчя бою під Крутами, із кругів Воєнно-історичного Інституту в Торонті, а саме, стаття голови Інституту, ген. М. Садовського, в „Свободі”, ч. 19, п. з. „Кров молоді за Україну”, і стаття його секретаря, майора М. Битинського, в „Нових Днях”, ч. 97, на тему „Круті”. Нормально думаючи, належало припускати, що цей Інститут вкінці вирішив простудіювати та остаточно вяснити проблему Крут, узгіднив суперечності, остаточно устійнив її основні моменти і ствердив хоч наблизений до дійсності правди фактичний стан згадуваної історичної події. Однаке, хто прочитав обидві вище наведені праці, мусів глибоко розчаруватись у своїх сподіваннях.

Хоч праця майора М. Битинського солідно опрацьована та побудована здебільша на авторитетних інформаціях спогаду сот. Гончаренка, — то все ж ці обидві праці суперечать одна одній в багатьох основних моментах та зовсім інакше представляють фактичний стан Крутянського бою. Конкретно: оба автори подають не однакові та суперечні твердження відносно таких фактів: генеза Студентського Куреня, спосіб і час його постання, його назва, стан його військового вишколу, стан решти С. К., що осталась в Києві, скількість бійців, що прибули до Крут в складі 1-ої сотні С. К., скількість бійців Юнацької Школи, яких застали в Крутах, час тривання бою, розміщення студентів і юнаків в бойовій лінії, хто керував боєм, проблема недостачі крісової і кулеметної амуніції, чи був даний наказ до плянового від-

В. Свідзінський

КАНІВ

Впала чайка, спустились крила
На прозорий річки синьоцвіт,
Мов невидима рука скосила,
І вона не всилі підлетіть.

Та, черкнувшіся ясної хвилі,
Раптом легким помахом крила
В височину знялася, повна сили,
І за собою радість понесла.

Трепетну, що душу оп'янила.
І сміялась чайка і блакить,
І хотілось в пісню переліть
Світлу радість, що навколо витала.

Так і ми — уклонимось горі,
Квіти покладемо на могилу,
І відчуємо безмірну силу,
Як та чайка вранці на Дніпрі.

ступу, яка частина перша була стягнена з позиції, чи Студентську Сотню оточено з трьох сторін і майже всю змасакровано, чи відступ юнаків відбувся в денній порі після рукопашного бою, які були втрати в людях, між студентами і юнаками, та ще деякі інші факти. Крім цього із змісту обох статей видно, що майор М. Битинський — як це уже сказано — користувався головно спогадами сот. А. Гончаренка, а ген. М. Садовський написав свою статтю на основі спогадів фрагментарного характеру, опублікованих перед 1938 р.

Просто трудно зрозуміти, чому Воєнно-історичний Інститут в Торонті, в особі своїх двох передових членів, його голови і секретаря, так легковажно поставився до прослідження і збереження історичної правди про Крутянський бій. Замість одної, науковим методом опрацьованої та комісійно провіреної праці, ми дістали новий причинок до існуючого стану.

Щоб краще пізнати та ясніше з'ясувати собі цей невідрадний сьогоднішній стан історіографії Крутянського бою, треба проаналізувати та продемонструвати декілька основних спірних проблем чи фактів, щодо яких в свідомості загалу закріпилися уже невірні та суперечні погляди, які далішне поширюються різними авторами при різних нагодах. Їх треба остаточно провірити та узгіднити.

Але це тема для окремого аналітичного нарису.

Ген.-шт. полк. Аркадій Валійський

ЧУЖИНЕЦЬКІ АВТОРИ ПРО РОЛЮ АРМІЇ У. Н. Р. В БИТВІ ПІД ВАРШАВОЮ

Staff Colonel A. Walisky: FOREIGN CORRESPONDENTS — IMPORTANCE OF THE UKRAINIAN ARMY IN THE BATTLE OF WARSAW

A former Colonel of the Ukrainian Army, who, after his emigration to Poland graduated the Warsaw Military Academy, quotes Polish and Soviet military historians who emphasize the strategic role played by the UNR Army in their position on the right flank of the Polish Army, after

the retreat from Ukraine after the joint Polish-Ukrainian march on Kiev in 1920. This army made possible the concentration of Polish armies against the main Communist forces at Warsaw, which resulted in victory at the Battle of Warsaw and saved Poland at this time.

Ген. шт. полк.
Аркадій Валійський,
Нью Йорк

Минуло вже 38 років, як Армія У. Н. Р. взяла активну участь в битві за Варшаву і тим самим насправді допомогла врятувати не тільки те місто, але й цілу Польщу від російської червоносі повені. Але, на превел кий жаль, про це ніщо або дуже мало сказано і в польській і в українській військовій літературі. Щодо польської військової літератури, то треба ствердити, що появилось багато поважних творів фахових польських авторів про битву під Варшавою, як ось подаємо в українському перекладі назви книжок: „Рік 1920” І. Пілсудського, „Між Вислою та Вкрою” ген. Сікорського, „Зачіпні дії 3-ої польської армії I. Стажевіча, „Оборона Києва” майора Рутковського, „Польська війна 1918-1920” капітана Пшибиловського і багато інших, де автори або нічого не згадують про Армію У. Н. Р., або й згадавши — роблять це дуже поверховно, подавши тільки оперативні, і то лише фрагментаричні та не цілком об'єктивні дані про Армію У. Н. Р. В цих творах можна знайти деякі відірвані епізоди з тієї воєнної кампанії, але подають читачеві тільки оперативні й тактичні дані без ніякого політично-стратегічного наслідження. Крім того, в більшості творів з тієї кампанії автори ста-

раються дуже обережно згадувати про польсько-українську співпрацю, а що головне, уникають з'ясувати правдиву роль, що її відігравала Армія У. Н. Р. у польсько-українській війні проти Москви. Тільки в творі ген. Тадеуша Кутшеби „Київська виправа” автор сміливо підходить до різних моментів політично-стратегічного характеру. Вартість тієї книжки полягає передусім у тому, що до того часу взагалі ніхто не спромігся на таке всебічне політичне і військове наслідження, як це зробив ген. Кутшеба. Взагалі та книжка становить цінний матеріал для майбутніх істориків, бо її автор виявив у ній крім військово-політичного досвіду, ще й знання української проблеми. Його завваги про тодішні настрої українського й польського громадянств й інші міркування з цієї матерії настільки цікаві, що варта пригадати їх, тим паче, що ту книжку знали тільки діячі з старшого покоління в Західній Україні та на еміграції в Польщі.

Ген. Т. Кутшеба був під час спільної польсько-української кампанії 1920-го року проти Росії начальником штабу 3-ої польської армії, а тому не тільки сам переживав кампанію, але й мав змогу бути авторитетно в курсі справ цілого й політичного пляну та ідеї того походу. Тому він на початку своєї книжки дає короткий нарис подій в Україні до 1920 року. Досить яскраво змальовує українсько-російські відносини, підкреслюючи особливо час кривавих змагань України з червоними й білими москалями. Річево та водночас барвисто описаний хід кампанії в Україні в 1920 році. Він не по-

дає власної оцінки, а підкреслює політичну сторінку цієї кампанії. Він стверджує, що існування самостійної України лежало в політично-стратегічному інтересі Польщі і що тому кампанія 1920 р. була не тільки „Київською віправою” в сухо-оперативних цілях, але початком реалізації великої ідеї — створення нового політичного укладу сил на Сході Європи. Аналізуючи причини й наслідки польсько-українського союзу, автор ставить собі запит, яку користь бачила тодішня Польща в тому союзі: чи тільки хвилину військову, чи дальшу — політичну. Аналіза приготувань до воєнної кампанії, як теж її хід дає підстави твердити — каже автор, — що річ ішла про державно-пополітичну концепцію. Буквально ген. Т. Кутшеба доходить до висновку, що: „не дала нам Київська віправа за сусіда демократію України, природної союзниці Польщі в обороні проти імперіалістичної Росії”.

В дальших розділах автор змальовує ступнево хід цілої кампанії, аналізуючи як сам плян, так і всі можливості оперативного, тактичного і технічного характеру, які потім корисно або негативно вплинули на всю кампанію. Шукаючи причини оперативної, а тим самим і політичної невдачі походу проти Советів, автор твердить, що в самому засновку концепція була безумовно правильна, тільки виконання не пішло по бажаній лінії. Він згадує теж про настання неперебачених і неправильно зрозумілих обставин.

Оцінюючи роль Армії У. Н. Р. в битві за Варшаву, автор цілком одверто признає, що вона у великій мірі допомогла полякам виграти ту битву, ото ж відіграла ролю стратегічного значення. Правда, згадуючи про війну України з Денікіним в 1919 р., автор допустився помилки. Він подає, що на початку грудня 1919 р. українська наддніпрянська Армія скаптулювала і перейшла в цілості до Польщі. В дійсності було так, що тільки мала частина хворих і нездібних до маршу старших козаків і старшин опинилася в Польщі, зате ціла Армія після реорганізації в районі Любар-Чарторія вийшла в запілля ворога у славетний Зимовий Похід. Правда, далі автор згадує про українську Армію і її дії в запіллі білих та червоних москалів, але для читача не зрозуміло, відкіль ця Армія там узялась.

Щодо українських авторів, то крім окремих бойових фрагментів, як бої над Дністром, бої під час відступу Армії У. Н. Р. за Дністер і повороту в Україну, оборона Замостя, — майже ніхто з них ролю Армії У. Н. Р. на тлі подій 1920 року у своїх творах не займається.

Найефективнішим бойовим епізодом з цього періоду нашої визвольної війни була безумовно оборона Замостя. Правда, дехто з наших істориків старається надати цій обороні значення стратегічне, але це не слушно. Коли об'єктивно підходить до цієї справи, то бої під Замостем не мали майже ніякого впливу на цілість польсько-большевицького фронту, а тому, що контрофензива поляків розпочалася 15 серпня 1920 року, а бої під Замостем 28 серпня, коли вже армії Тухачевського були цілком розгромлені, одна їх частина опинилася в тому часі в Східній Прусії, а друга за рікою Німен. Зате треба ствердити, що оборона Замостя, крім значення оперативно-тактичного, мала ще деяке політичне значення. За нею пильно стежили акредитовані у Варшаві військові представники Антанти, які переконались, що Армія У. Н. Р. це не „ті самі большевики, тільки іншого кольору” — як твердила денікінська пропаганда, але що це окрема національна військова формація, що билася за самостійність України. Високі бойові вартості 6-ої Стрілецької дивізії, що боронила Замостя проти величезної переваги большевицької кінноти, вкрила славою не тільки ту одну частину, але й цілу Українську Армію. Поза тим, як сказано, українські військові історики не дали ні одного авторитетного твору про те, що Армія У. Н. Р. відіграла поважну роль в битві під Варшавою, а тому цілий західній світ свято переконаний, що Варшавську битву виграли виключно поляки власними силами без будь-якої допомоги від українського воєнного союзника.

А ця допомога виглядала так:

Поперше, Армія У. Н. Р. під час польсько-української офензиви на Київ геть здезорганізувала запілля 14-ої советської армії і тим самим уможливила 6-ій польській армії легко прорвати фронт. Подруге, Армія У. Н. Р. під час битви за Варшаву, займаючи фронт довжиною 100 км. від румунського кордону до Галича, вможливила полякам забрати з того фронту досить поважну скількість свого війська і перекинути його на головний північний

відтинок. Крім того, Армія У. Н. Р. зв'язала в боях більшість частин 14-ої совєтської армії і тим самим унеможливила совєтському головному командуванню перекинути ті частини в допомогу Тухачевському, як також не допустила їх до прориву в напрямку Мадярщини й Чехословаччини. Отже роля Армії У. Н. Р. в цій історичній битві була безумовно поважна. На-

Гол. от. С. Петлюра на зал. ст. Кам'янця Под., травень 1920 р. Праворуч нього А. Лівицький, ліворуч проф. І. Огієнко. Останній на правому крилі — полк. В. Славек, пізніший прем'єр Польщі. (Світлина появилася вже в різних виданнях)

Об'єднання б. вояків вшанувало 70-річчя ген. О. Загродського

Генерал
Олександр
Загродський,
кол. командир
Запорізької Дивізії,
командир Волинської
Групи у 1-му Зимово-
му Поході, голова Ор-
денської Ради Лица-
рів Залізного Хреста,
точесний член ОбВУА,
голова Контр. Комісії
Відділу ОбВУА
в Нью Йорку

Головна Управа Об'єднання б. вояків українців в Америці з осідком у Філадельфії разом із місцевим Відділом вшанували 25 квітня ц. р. 70-річчя одного з найстарших живучих та найбільш заслужених бою-

віть большевицькі автори, як Какурін, Тухачевський, Путна і Шапошников цілком об'єктивно оцінюють згадувані вартості ролі Армії У. Н. Р. в битві за Варшаву. Наприклад Шапошников у своєму творі „До Висли і назад” пише: „Українська Армія Павленка дала велику можливість полякам виграти генеральний бій за Варшаву тому, що завдяки ній поляки дістали можливість перекинути на північ до 26.000 вояків”. Отже фахові джерела однаково совєтських військових авторів, як польського генерала Т. Кутшеби стверджують, що Армія У. Н. Р. відіграла в битві за Варшаву ролю стратегічного значення.

Тому перед українськими військовими істориками стоїть завдання заповнити цю прогалину в розгляді військових дій Армії У. Н. Р. в рр. 1919/20 та всебічно з'ясувати історичну правду про Армію У. Н. Р. в часі українсько-польського походу на Київ та відвороту й у цілому тому історичному періоді, який закінчився трагічним для України — та в дальшому наслідку і для Польщі — Ризьким мировим договором.

вих старшин Дієвої Армії УНР, ген. Олександра Загродського. В домівці Відділу ОбВУА при 23-ій вул. і Бравн стр. відбувся бенкет, що його відкрив голова Відділу д-р Антін Княжинський. Тостмайстером вечора був ред. Ів. Кедрин-Рудницький. Промовляли (за чергою) голова Гол. Управи ОбВУА д-р В. Галан, який склав побажання Ювілятові від зорганізованого членства цієї центральної української організації комбатантів в ЗДА та від Політичної Ради УКК, від Братства I Української Дивізії УНА промовляв сотн. М. Ліщинський (приявний був голова І. Скіра), від Об'єднання кол. вояків УПА виступав голова В. Гудзик, — далі: ген. шт. полк. П. Дяченко і полк. М. Омелюсик, — інж. Дітківський відчитав життєпис Генерала, від колишніх підкомандних Генерала з Запорізького Корпусу і Волинської групи виступали пп. інж. Каплистий і Павло Дубрівний, д-р Іван Козак вітав Ювілята, як Голова ньюйоркського Відділу ОбВУА, побр. М. Суржко передав Ювілятові пропам'ятний альбом, а інж. Іван Поритко передав Ювілятові скромний дарунок від Суспільної Служби Комбатантів, яка об'єднує всі комбатантські організації. Сам ген. Ол. Загродський зворушений дякував приявним і підкреслив коротко ті засади, що їх тримався в своєму довгому житті. В мистецькій частині оперовий співак М. Дуда відепівав низку стрілецьких пісень при акомпаніаменті пані Лідії Бульби. Бенкет був попереджений діловим засіданням УГ ОбВУА, в якому взяв участь ген. Ол. Загродський.

Інж. Михайло Курах
підполк. Армії УНР.

„СТРІЛЕЦЬКА РАДА”

Michael Kurach: MILITARY COUNCIL

A former Lieutenant-Colonel of the Ukrainian Army discusses the role of the so-called Military Council, the elected leading organ in the military formation of the Ukrainian Sitch Sharpshooters of Kiev, in 1917-1918, which co-existed with the

Supreme Command or that formation. The author denies the allegation that the existence of the Military Council weakened discipline. During the battle with the Bolsheviks, the Council dissolved itself.

Підполковник
Михайло Курах,
тепер Клівленд, Огайо

мрякою таємничості, що кругом неї творяться різні легенди, а в тих легендах губиться основне зерно правди. Людям, які стояли остронь стрілецького життя, тяжко визнатись в історії стрілецького руху взагалі, а Стрілецької Ради зокрема. Але навіть у тих людей, які цікавляться історією Січових Стрільців, про саму Стрілецьку Раду склалось доволі баламутне поняття. Вони, ці люди, переконані в тому, що Стрілецька Рада була виборним органом Січових Стрільців, керувала і давала напрям усій роботі тієї цікавої формaciї, одним словом була чимсь на подобі „совета салдатських депутатов” або большевицького „Реввоенсовета”. Що так воно не було, хочу вияснити у цій моїй статті, щоби „баламутство не ширилося”... Вважаю моїм обов’язком говорити і писати про ці події, бо я був при народженні тієї Стрілецької Ради, брав активну участь в її творенні, був учасником її найважніших нарад, тому й хочу розповісти про її генезу, її почат-

ки і діяльність, її вплив на розвиток бойових формаций СС. З тих бойових друзів, які творили першу Стрілецьку Раду, у вільному світі живе ще двох — ген. Роман Дащкевич і моя скромна особа. Не бажаючи критикувати діяльності Стрілецької Ради, її окремих потягнень, я хочу говорити — сіне іра ет студіо — про перші кроки Стрілецької Ради, кризи, які потрясали нею, реорганізаційні заходи і т. п.

I

Внаслідок воєнних подій багато молодих українців з під австрійської займанщини опинилось на теренах російської імперії: одні з них як полонені, інші як політичні засланці чи переселенці. З вибухом революції 1917 року воюни у Києві створили „Галицько-Буковинський Комітет допомоги жертвам війни”, головою якого став пізніший голова УНДО і Парламентарної Репрезентації, д-р Дмитро Левицький. Той Комітет добився дозволу на створення формaciї з тих полонених українців, які походили з рядів австро-угорської армії та опинились в російському полоні. На цю тему велись довгі розмови, підготова, але справу на зовсім реальний ґрунт поставив Роман Дащкевич, співробітник вище згаданого Комітету. Дащкевич вибрався до табору воєнно-полонених у Дарниці, біля Києва, щоб там віднайти полонених українців та звербувати їх на охотників до „Галицько-Буковинського Куреня Січових Стрільців”, бо така назва була заплянована для цієї нової формaciї. В дні 19 листопада 1917 року Дащкевич вернувся з Дарниці та привів 22 охотників, які й стали зав’язком військової формaciї Січових Стрільців. Вони примістились при вул. Пирогівській ч. 9, у великому будинку

Київського Комерційного Інституту. В тому будинку були примістились якісь відділи російської армії, але вони так основно здеморалізувались, що врешті розійшлися, самодемобілізувались. По собі залишили багато сміття, бруду. Дашкевич зі своїми охотниками взявся за упорядкування тих приміщень, щоб їх замінити на стрілецьку касарню.

Охотників прибувало щораз то більше. Одні з них голосились самі, других прислав „Галицько-Буковинський Комітет”, а ще інших приводили наші вербункові емісари, що ходили по військових етапах і всюди там, де було можна стрінути полонених українців. З кінцем листопада 1917 року наш курінь начислював 317 охотників.

Командантом куреня став поручник Олександр Лисенко, а начальником постачання штабс-капітан Микола Черкасів. Вони були старшинами російської армії, а до нас прийшли по призначенні Генерального Секретаря Військових Справ. Перша сотня вже була зорганізована і нею кмоандував Федь Черник, хор. УСС. Командантами чот стали: 1-ої Вудкевич Осип, 2-ої Домарацький Андрій, 3-ої Бородайко Евген, 4-ої Олійник Михайло. То були часи „виборного начала”, при частинах діяли військові ради, комітети, такі самі організаційні форми і засади обов’язували і нашу формaciю, від того ми ніяк не могли ухилитись. Згідно з правильником „Всеукраїнської Ради Військових Депутатів” у нас також переведено вибори командного складу і курінної ради. Ці вибори відбулись в дні 24 листопада 1917 р. Мушу зазначити, що ці вибори мали тільки формальне значення. На збірку скликано усіх стрільців, підстаршин і старшин, командант куреня — Лисенко — пояснив ціль сходин, а начальник канцелярії Гриць Гладкий (він заразом повнив функції адъютанта) відчитав відповідний наказ і правильник про вибори командного складу та членів військової ради. Після того відчитав список кандидатів командного складу і членів курінної ради. Як ці списки були відчитані — так вони були проголосовані та прийняті одноголосно. Ніхто не робив ніяких заважень, все пішло спокійно, бо кожний розумів цю конечність, яку, однаке, ми вважали звичайною формальністю, яка мусить бути виконана. Також і вибір курінної ради відбувся в той самий спосіб. Головою курінної ради

обрано Романа Дацкевича, заступником Михайла Кураха, секретарем Богдана Литвина, а членами — Осипа Вудкевича, Семена Кушніра, Михайла Олійника та Івана Вирвіча.

Командант куреня і начальник постачання виборові не підлягали, бо вони були призначенні Генеральним Секретарем Військових Справ. Командантом 2-ої сотні, яка щойно формувалась, обрано Івана Чмолу, а командантом 1-ої чоти (вже сформованої) був обраний Іван Вирвіч.

Курінна Рада прибрала називу — Стрілецька Рада, яка діяла на основі правильника Всеукраїнської Ради Військових Депутатів, але в практичній роботі вона брала під увагу інтереси формaciї СС. Тому не дивниця, що вона кожну справу узgіdnювала з командним складом, команданти сотень, а в разі потреби і команданти чот, брали участь в засіданнях тієї Стрілецької Ради. За цілий час своєї діяльності СРада ніколи не проявляла себе як якесь окреме — контрольне — тіло, нікому не накидала своєї думки, а кожну справу успішно розв’язувала та полагоджувала в порозумінні з командним складом. Командант куреня Лисенко, а також і начальник постачання Черкасів, у наших нарадах участі не брали, вони зовсім не цікавились діяльністю Стрілецької Ради. Зрештою Лисенко дуже рідко показувався між нами, справами куреня зовсім не цікавився і врешті від нас відійшов на якусь іншу роботу. Після Лисенка командантом куреня став Василь Дідушок, сотник УСС, але на тому становищі він пробув зaledве один тиждень і мусів покинути нас, бо проти нього дуже виступали його колишні підкомандні з легіону УСС. У нас провинився тим, що дуже підтримував начальника постачання Черкасева, який по-дикторськи розпоряджався справами постачання, постійно зменшував приділи, не піддавався контролі. Цими справами зайнялась наша Стрілецька Рада, провела контролю у відділі постачання, а у висліді контролі Черкасева усунено, а начальником постачання став Іван Даньків. Дідушок, що так дуже боронив Черкасева, мусів відійти разом з ним, а командантом куреня став Євген Коновалець, який вів себе дуже гідно і очолював формaciю СС аж до її ліквідації в перших днях грудня 1919 року.

Серед нас найбільшим авторитетом користувався Роман Дацкевич, і то не лише як голо-

ва Стрілецької Ради, але також як людина. Він своєю енергією та послідовністю творив незвичайні діла. Коли треба було упорядкувати занедбані приміщення та приготувати їх на стрілецьку казарму, то Дащекевич не говорив багато, а сам взявся за роботу і своїм прикладом поривав других. Коли були труднощі з приділами уніформ, озброєння, харчів і т. п., то Дащекевич умів достукатись де треба, видобути відповідні приділи не лише на найближчі дні, але також і на запас. Був справедливим у відношенні до всіх, так старшин, підстаршин як і стрільців. Умів лагодити усі непорозуміння, суперечки, вагу клав на конкретні діла, вимагав діл — не сліз. За популярністю не ганя вся, кар'єровичем не був, хоч в тому часі, серед революційних обставин, міг легко стати командантом куреня та очолити формациєю СС. Ще треба підкреслити також і те, що за часів його головування Стрілецька Рада не улаштувала ні одного мітингу, бо охота до мітингування у нашій формaciї не проявлялась і не було потреби викликати її. Та й сама СРада не так часто збиралась на свої засідання, бо не хотіла перетворюватись в бюрократичну установу з її канцелярчиною і т. п. На такі формальні засідання члени Ради збирались тільки тоді, коли з'явила потреба писати звідомлення, яких вимагала Всеукраїнська Рада Військових Депутатів. Всі інші справи обмірковувались та плянувались в формі товарицької розмови. Ми (говорю як колишній член тієї Ради) навіть не мали своєї домівки, канцелярії, де було б можна зібратись і відбути нараду, засідання. Місцем наших „засідань“ був наш куток, де стояли наші ліжка. Ліжко Дащекевича, мое, Литвина і Олійника стояли рядом і поруч себе, ми розсаджувались на двох перших ліжках і нараджувались у тих всіх справах, які відносились до нашої праці і наших обов'язків. Звичайно збирались вечером, вже після всіх занять, а тоді підсумовували все те, що зроблено на протязі дня і плянували, що належить зробити в слідуючому дні. З тих наших „засідань“ не писалось жодних протоколів, бо нам залежало на конкретній роботі, а не на писанині.

Військові заняття і вправи у нас були поставлені добре, велись систематично, а порядок дня виглядав так: в 6-ї годині ранком дижурні будили всіх по своїх сотнях, а сотні му-

сіли справитись зі своїми порядками і сніданням, щоб в 7-ї годині вийти на збірку та вирушити на вправи. В 12-ї годині поворот з площа вправ, обід і відпочинок ро 2-ої години, а відтак теоретичні заняття до 5-ої год. В 6-ї годині вечора, по вечери, свободний вихід з казарми до 10-ої години вечером. В 10-ї годині вечером всі мусіли бути в касарні, на своїх місцях. Такого порядку пильнували не лише самі дижурні, старшини і підстаршини, але також і члени СРади. Для піддержання ладу і порядку члени Ради придержувались того самого порядку дня, який зобов'язував усіх інших, вони часто брали участь у військових заняттях, виходили на площа вправ і т. п. Але через навал всякої іншої роботи Дащекевич, я, Литвин і Кушнір на ці військові заняття виходили дуже рідко, Вудкевич, Олійник і Вирвіч, як комandanти хот, пильно ходили та водили свої чоти на всі заняття, їх чоти представлялись добре. Військові заняття і навчання велись п'ять днів у тижні, субота була призначена на порядкування своїх речей і приміщень, неділя була вільна від занять. Як старшини, так і члени СРади мешкали у казармах, вони були близько стрільців, кожного знали особисто і такий особистий контакт зі стрільцями дуже улегшував організаційну та вишкільну співпрацю. А ця співпраця давала дуже добре наслідки, бо вона витворювала тип модерного вояка, демократа і всеукраїнця. Це було конечно хочби тому, що назрівали нові події, до яких належало відповідно приготуватись.

Вже в дні 25 грудня 1917 року наша перша сотня, під командою сот. Черника, мусіла виrushiti в район Бахмача, де бешкетували большевицькі ватаги. Разом з нами виїхав курінь піхоти з полку ім. гетьмана Петра Дороненка, щоб спільними силами зліквідувати ці большевицькі ватаги. З сотнею Черника виїхали і члени СРади, за віймком Кушніра, який по дорозі десь згубився... В цій першій бойовій вправі наша сотня списалась добре і в дні 7-го січня 1918 р. вернулась назад до Києва. У Києві в тому часі большевики підготовлялись до збройного виступу проти Центральної Ради та її Уряду, щоб розправитись з ними і раз на все покінчили з українським національним питанням. Своїми демагогічними виступами і пропагандою большевики деморалізували українські військові частини, які почав-

ли самодемобілізуватись та розходиться по своїх домах, інші проголосили „невтрапіт”, а ще інші переходили на сторону більшевиків. Не було впovні надійних частин, які на себе переняли б охорону Центральної Ради, її Уряду, які пильнували б порядку в нашій столиці. Ця служба випала на долю Січових Стрільців, які були в постійному поготівлі, напружені, тому їй не дивниця, що серед них стало рости невдоволення з такої служби, яка, до певної міри, мала характер служби поліційної. Проникали агіатори, які підсилювали це невдоволення, мовляв, ви організувались для боротьби за визволення західно-українських земель та їх прилучення до матірного пня, до Києва, а тим часом вас втягають в партійну боротьбу між українськими партіями, посилають на розброявання охоронних робітничих відділів та арештування робітничих діячів, роблять з вас поліцай, не військо. Ці підшепти знаходили послух серед менше свідомих стрільців, невдоволення росло і навіть були випадки, що деякі стрільці покинули нашу формaciю. В тому часі з табору полонених прибули колишні старшини УСС: Мельник, Сушко, Кучабський, Думін, Скалій та інші, які ще не знали наших порядків і настроїв стрілецького загалу та взялись заводити свої порядки, ігноруючи все те, що було зроблене досі. На тому тлі почались деякі непорозуміння, які, зрештою, були згідливо зліквідовані.

II.

Перша Стрілецька Рада під головуванням Дацькевича була чинником позитивним. Вона задовольняла всі вимоги верховної влади і командування, в той час дуже дбала і про те, щоби формaciя СС стала національно свідоцтвом і дисциплінованою військовою частиною, готовою до оборони демократичних свобод, соборності і незалежності Української Народної Республіки. І тому зовсім безпідставними являються закиди деяких противників першої Стрілецької Ради, які у своїх мемуарах пишуть, що в касарнях Січових Стрільців панувало велике безладдя, що стрільці постійно міtingували, виступали проти старшин і т. п. А що воно так не було, то про це свідчить хочби той факт, що ще до приходу старшин УСС у нас було зорганізованих дві сотні піхоти, творилася запасна сотня, відділ кулеметників. Сот-

ні були вишколені та дисципліновані, про що свідчить їх організований виступ на ліквідацію більшевицьких ватаж в районі Бахмача, а відтак їх виступ і бої на вулицях Києва. „Розмітинговані” стрілецькі напевно не пішли б на таке бойове діло і не гинули б за нашу національну справу. Баламутство таких мемуаристів, особливо Романа Сушка, виникло внаслідок того, що він не був присутнім при творенні перших сотень СС, а прийшов до нас на передодні київських боїв. Також інші старшини УСС, які до нас зголосились значно пізніше, які не бачили наших початків, засуджують все проповідане другими, в тому числі і Стрілецькою Радою, а історію СС починають від часу їх появи в цій формaciї. Осуджує всю діяльність першої Стрілецької Ради і ніде ні словом не згадують про те, що ця перша Стрілецька Рада була органом Січового Стрілецтва, обрана усіми голосами стрілецької формaciї, діяла на підставі обов'язуючих законів та інструкцій, свою діяльність базувала на правильнику Всеукраїнської Ради Військових Депутатів, а зліквідувала себе рішенням загальних зборів Січового Стрілецтва в дні 19 січня 1918 року. Ніде ні словом не згадується про те, що ці збори (а не віче) були скликані Стрілецькою Радою і ця Рада на порядок нарад поставила два основні питання, а саме:

1. Сучасний стан в Україні та наші завдання,
2. Реорганізація Стрілецької Ради.

Про збори повідомлено Всеукраїнську Раду Військових Депутатів і Командантуру Київської Округи, але перша не відгукнулась і на ці збори не прислала нікого, а друга прислала свого представника, яким був полковник Бондаренко.

Збори почалися о годині 2.30 по полуночі, а відкрив їх голова СРади Дацькевич, пропонуючи вибрати президію до переведення цих зборів, бо їх не поведе тому, що йому прийдеться реферувати і звітувати. Чот. Домарацький на предсідника запропонував Чмолу, а на секретаря Гладкого. Підстаршина Степан Польовий на предсідника зборів запропонував Литвина, а на секретаря мене. Ця друга листа перейшла великою більшістю і нам прийшло проводити тими зборами.

Першим промовцем був Дацькевич. Він говорив про політичне положення в Україні та нову московську агресію, яка зміряє до того,

Полк., тепер генерал
д-р Роман Дашкевич,
тепер Күфштайн,
Австрія

можна втрутатись, а держатись нейтрально. За таким нейтралітетом промовляли ще й інші: Сушко, Гладкий, Бородайко, Скалій, Думін, Будкевич і ще декото.

Черник, Кучабський, Чмола, Олійник і де-
хто зі стрільців твердили, що в цій боротьбі між
Москою та Україною ми не можемо бути па-
сивними, чи нейтральними, бо наша нейтраль-
ність була б рівнозначною зі зрадою України.
Тут ведеться боротьба національна, а не со-
ціальна, клясова.

У висліді дальшої дискусії прийнято рішен-
ня, що формація Січових Стрільців віддає себе
до диспозиції Центральної Ради та її Уряду,
боротьбу в Україні вважає боротьбою націо-
нальною, а не клясовою, тому виступить зброй-
но проти московської агресії очолюваної боль-
шевиками.

В голосуванні над тою резолюцією 83 голо-
си були проти, всі інші були віддані за резо-
люцію, від голосування ніхто не здергався.
Наш курінь в тому часі начисловав 733 СС за-
гального стану, а якщо взяти, що стрільці за-
няті службово участи в зборах не могли взяти,
то можна твердити, що на зборах було коло
600 учасників. В світлі тих цифр соборницька
течія мала величезну перевагу, тому вона й пе-
ремогла.

Також і про реорганізацію Стрілецької Ради реферував Дашкевич. Він ствердив, що Україна находитися в стані війни з Москвою, а тому всі закони та розпорядки видані московськими урядами (Керенського і Леніна) нас більше не

зобов'язують. „Декрет о выборном начале и об организации власти в армии” нас вже більше не зобов'язує. Згадав і про те, чому була створена Стрілецька Рада і на якій законній підставі діяла вона, вкінці зазначив, що у зв'язку з поширенням нашої формації треба реорганізувати цю Стрілецьку Раду, ввести до неї нових людей, або зовсім зліквідувати її, якщо збогри вважатимуть, що така інституція свою роботу вже зробила і більше вона не потрібна. В справі Стрілецької Ради Дашкевич не заняв ясного та рішучого становища, але рішучо висловився проти вибору командного складу.

Проти такого становища досить рішуче ви-
ступали: Будкевич, Вирвіч, Кушнір, Мелен-
чук, Романюк, Бедрій, Кременюк і ще кілька
стрільців, але вони не потягнули за собою
більшого числа голосів і тому їх пропозиція
про вибір командного складу провалилась.

Більше часу забрала дискусія над питанням
реорганізації чи ліквідації Стрілецької Ради,
як контрольного і дорадчого органу команду-
вання СС. Дашкевич в цій справі більше не за-
бирав слова, більше прислуховувався голосам
поодиноких дискутантів. За задержанням СРади
дуже рішуче виступав Кушнір. Він твердив,
що така інституція потрібна на те, щоб недопустити до таких нетактовних виступів деяких
старшин, як це було недавно з Сушком і Ска-
лієм. Якщо буде зліквідована СРада, то по-
чнеться самоволя старшин і касарняний ре-
жим вб'є вільного стрілецького духа. Стрілець-
ка Рада покликана на те, щоб берегти демокра-
тичних свобод Січового Стрілецтва, щоб прига-
дувати задиркуватим старшинам і підстарши-
нам, що рядовий стрілець є рівноправним чле-
ном української нації і ніхто не сміє поневіря-
ти ним, зневажати його, понижувати його во-
яцьку і людську гідність. Виступ Кушніра по-
добався багатьом, його часто переривали оплес-
ками, заохотили до виступу й інших прихиль-
ників Ради. Ці прихильники висловлювались
за задержанням СРади як контрольного органу.
Проти такого контрольного органу промов-
ляли: Кучабський, Чмола, Гладкий, Кизима,
Домарацький, Думін і ще декото з новоприбу-
лих стрільців. В цій дискусії Дашкевич не за-
бирав слова, від слова здергались також інші
члени СРади, крім Кушніра. Ця дискусія про-
довжувалась та загострювалась, а припинив її
Кучабський своєю дуже річевою аргумента-

цію та пропозицію, яка зводилася до того, щоб Стрілецьку Раду таки реорганізувати і залишити її в формі дорадчого органу при команді СС. Цю Раду має очолювати командант СС-ів, а в її склад мають входити комandanти сотень, в міру розгортування формaciї комandanти куренів, а відтак полків і т. д. В разі потреби голова СРади може покликати до участі в нарадах і тих старшин, які своїм досвідом і знанням можуть служити своїми практичними порадами. Всі поради і пропозиції на такій Стрілецькій Раді не голосуються, не рішаються, бо рішення належить до голови Стрілецької Ради, тобто комandanта СС-ів. По вислуханні голосів приявних на Раді, голова наради, тобто комandanт СС-ів своє рішення подає в формі наказу підписаного ним самим та його начальником штабу.

Підстаршина Федорович піставив внесення, щоб СРаду залишити без змін і такому самому складі як досі вона була.

Ці обидві пропозиції були продискутовані та подані на голосування. Всі були насторожені і оглядалися на Дашкевича, чи він не забере слова і за яку пропозицію буде голосувати. Але Дашкевич свою поведінкою розчарував усіх: він не тільки що не забрав слова, але в часі голосування перший підняв руку за пропозицію Кучабського, яка і була прийнята величезною більшістю голосів. Це здивувало усіх, бо авторитет Дашкевича був великий і його пропозиція була б прийнята більшістю голосів, якщо він її був зголосив. Але він приєднався до пропозиції Кучабського і тим самим причинився до ліквідації тієї Стрілецької Ради, яку сам творив та очолював її. Зрештою він переконався, що військові ради нічим не оправдали себе і в багатьох випадках спричинились до розвалу армії. Наша Стрілецька Рада свою роботу зробила і свою ролю закінчила, на становищі голови новообраної Ради він не хотів бути, тому й голосував за пропозицію Кучабського. Зрештою хай ці справи перебирає на себе командування СС, хай веде їх та хай відповідає за них. Так про ці справи говорив Дашкевич вже після зборів.

Але рішення наших зборів знайшли певний відгомін серед інших частин київського гарнізону. До нас зголосились делегати Шевченківського полку — пор. Бутенко і рядовий Гумен-

ний, та питали про причини такого рішення та ліквідацію Стрілецької Ради. Думали, що це сталося внаслідок старшинської агітації та їх інтриг', а тому їх полк готовий нам прийти з допомогою, щоб арештувати цих контрреволюційних старшин і реститувати нашу Раду. В іншому випадку наша формaciя буде розв'язана. Ми заспокоїли цих делегатів та запевнили, що самі справимось зі всім, а коли буде потрібна якась поміч, то напевно звернемось до них, до їх полку. З тим вони і відійшли, а Дашкевич про їх візиту зголосив Коновалець, щоб бути в поготові проти всяких несподіванок... Але на тому справа так і закінчилась. Почались бої з большевиками, ми виступили на фронт, а Шевченківський полк щез безслідно. Ще мушу згадати і про те, що другого дня після наших зборів, з нашої формaciї виступили ці всі, які були проти того, щоб наша формaciя мішалася в „партийну боротьбу на Україні”, а щоб готовилась до боротьби проти Австрії за визволення західньо-українських земель. Тих сепаціоністів зібрались 83 і майже всі вони подались в Галичину. Ми оба з Дашкевичем взялися за організацію стрілецької артилерії і справами Стрілецької Ради більше не турбувались, хоч вона ніби існувала. Про її дальнюю роль треба би говорити окремо.

Клівленд, в лютому 1959 р.

УСПІШНА ЗБІРКА НА ДАР УВІ

Ньюаркський Відділ Обвуа одержав від ССК 35 підписних лист для переведення збірки на фонд УВІ та розіслав їх враз з відповідним закликом до активніших членів Об'єднання. Висліди збірки оголошено на таблиці в домівці Обвуа.

Відзначено грамотами ССК шість лист ось яких збірщиків:

1. побр. д-р Лев Голінатий з квотою	103.00 дол.
2. Ньюаркський Відділ Обвуа	50.00 дол.
3. побр. д-р Осип Утристко	42.90 дол.
4. Українська Пресвітерська Громада в Ньюарку	35.00 дол.
5. Українська Студентська Громада в Ньюарку	16.00 дол.
6. побр. Дмитро Тихий	15.00 дол.

Загально збірка представляється ось так:

Збірка на листи	358.90 дол.
Збірка до пушок під українськими церквами в Ньюарку	221.09 дол.

Всього 579.99 дол.
яку то квоту враз з листами переслано до Суспільної
Служби Комбатантів у Філаделфії.

Л. Г.

Р. Купчинський

ВІЙСЬКОВІ ПІСНІ

Roman Kupchynsky: MILITARY SONGS

The author — a famous Ukrainian poet of the older generation, former officer and composer of numerous very popular songs, writes about military songs in general and Ukrainian songs in particular. He discusses Ukrainian military songs

from ancient Kozak times, through the periods of the former Austrian Army, the Russian, and various independent Ukrainian military formations, up to the present time.

Поручник УГА
Роман Купчинський,
тепер голова Спілки
Українських Журналістів
в ЗДА, Нью Йорк

Пісня в житті вояка займає видатне місце. Вона допомагає йому держати такт маршу, облегчує ходу, дозволяє забути про змучення, підбадьорює в хвилинах депресії, розважає в годинах смутку. Це відноситься до всіх пісень, які військо влучило в свій репертуар, байдуже, з якою вони тематикою — військовою, чи „цивільною”.

Хочби як мало співочий народ — його армія не обійтеться без пісні.

Може тих пісень менше, як в іншого народу, може вони не такі гарні, але вони є, їх співають і ними дорожать. Командаожної армії добре розуміє вагу співу в війську, і тому посилає до частин, чи держить при частинах спеціальних інструкторів для цього.

Темою сьогоднішньої статті будуть пісні з військовою тематикою, передовсім пісні українського війська.

Військові пісні можна поділити на три роди: 1. Піхотні, 2. кавалерійські, 3. „постоеvi” — себто такі, що їх вояки співають на постоЯ, в час відпочинку. Піхотні пісні різняться від кавалерійських швидшим темпом, і рідко котра кавалерійська пісня дастися пристосувати до піхотного маршу, так само, як рідко котра піхотна пісня підіде під темпо кінського кроку. Постоеvi пісні не мають ні піхотного, ні кавалерійського темпа, а тільки військову тематику („Ішов жовняр з воїни”, „Видиш, брате

мій”, „Ой та зажурились”, „Летіла куля понад гору” і т. п.).

Походження військових пісень різне: є такі, що зродилися серед вояцтва, є такі, що створені поза армією, але призначенні для вояків, а є й такі, що тільки оспівують військо, пісні чисто концертові, затяжкі до масового виконування („Закувала та сива зозуля”, „В горах грім гуде”, „Умер Стрілець в непривітній столиці” і т. п.).

Особну групу творять пісні рекрутські, що їх співали новобранці, коли йшли до війська, а не-рідко теж і вояки („Кедь ми прийшла карта”, „Ой закувала сиза зозуленька”, „Я в дорогу виїжджаю” і інші).

З армій, які я близче пізнав під час першої світової війни (австрійська, німецька, російська), найкраще співала російська, найкращі тексти мала німецька. Австрійська армія мала багато незлих пісень у німецькій і мадярській мовах, мало в чеській, дуже мало в польській, а найменше в українській. Зате в мішаних полках родилися пісенні дивогляди з мовою мішаниною, як от:

„Мала Маланка три сини,
Мала Маланка три сини,
Мала Маланка... Чоловік горшкодрай,
Лупу-цупу айнс-цвай-драй!...”

Цю пісню співала піхота на нуту „Гей там на горі „Січ” іде” (до речі: Кирило Трильовський доробив слова „Гей там на горі...” до мелодії „Мала Маланка”).

В кавалерії чув я ще перед першою світовою війною таку пісню:

„Зачкай, зачкай Маріянка,
Бо там іде сама блянка.
І з тей строни, і з тей строни
Ідуть вулани, йдуть дракони...”

В золочівськім полку, 35 п. краєвої оборони, часом залунала гарна пісня „Терном, терном там доріжка іде”. Пісня ця прийшла, здається, зі Східної України, бо в ній була фраза: „Сво-му сину жалування несе”, а слова „жалуван-ня”, в значенні заслуженини, галичани не знали. Десять-колись у кавалерійських полках (7 і 13 п. п. вуланів), що мали багато вояків-українців, продерлася крізь макаронічні чесько-польсько-українські пісні і козацька „Гей на горі там женці жнуть”, чи „Ой у полі береза стояла”.

З піснею німецької армії зустрілись ми в Карпатах, 1915 р. Німці прийшли здергувати російський вал, що перекочувався вже через Карпати, і тоді по закарпатських селах і на закарпатських дорогах залунали державно-німецькі пісні, співані вривано, твердо, як і твердий був крок співаків. Тоді почули ми і прекрасну „Іх гатт' айнен Камераден”, пісню, відому, здається, в цілому світі, не так з огляду на її мелодію, як з огляду на гарний текст.

Австрійські й німецькі піхотні пісні дуже різнилися темпом від російських. Причиною цього — інакший спосіб маршування. Австрійський і німецький був короткий, російський — більш розливний, протяжний. Перший раз почув я російську військову пісню десь у 1907 р. Живучи недалеко австрійсько-російської границі, був я одного разу за Бродами, на прогулянці. Вечоріло. Нараз десь за „російським лісом” понісся спів. Пару тактів проспівав якийсь високий голос, а після цього долучився до соліста цілий хор. — „Донські козаки! — сказав нам австрійський пограничник, „фінанс”, як тоді називалося. — „Вони тут роблять гранічну службу”.

Потім, у 1914 р., почув я спів російського війська вдруге, коли ми, УСС, були в Карпатах. Наша стежа зайшла ярами досить далеко за російську бойову лінію і ми сіли на краю лісу відпочити і розглянутись. Долиною ішов шлях і ним надіхав якийсь кавалерійський відділ. Невеликий, може сорок, може п'ятдесят люда. Чуємо — співають . . .

„Гей на горі там женці жнуть,
Гей на горі там женці жнуть,
А попід горою, долом-долиною
Козаки йдуть . . .”

Ніколи не забуду того дивного мого враження, тих моторошних поглядів моїх товаришів.

Ох, як радо були б ми долутилися своїми молодими голосами до співу. Адже це була відома нам козацька пісня. Кубанські козаки прийшли аж іздалекого Підкавказзя і принесли на Закарпаття не тільки російську владу, але й українську пісню.

Незадовго, тісю самою дорогою надійшла сотня піхоти, теж співаючи:

„Трі деревні, два села,
Восем девок, адін я,
Вдаріла, врезала в барабан . . .”

Зразу полегшало на душі. Ворог! . . .

Пізніше, і за світової війни, і за візвольної мав я досить нагоди чути російські військові пісні, особливо піхотні. Всі вони мають потрібні для віддиху павзи, які дуже облегчують спів під час маршу. Пісню починає т. зв. „запсвально”, себто один вояк, а щойно потім долучувалися всі решта. Цей спосіб співу практикувався і в Українській Дієвій Армії, а деякі пісні виконувала з „заспівайлом” і Українська Галицька Армія.

Пісні, створені серед вояків — найбільш щирі і найбільш люблені в війську. Їх автори — переважно не відомі, їх слова, а часто і мелодії зазнають деяких змін, аж укінці приймуть якусь устійнену форму. Ці зміни дуже цікаві і майже завжди потрібні. Буває часом, якась фраза тяжка до співу, хоч і літературно добра, буває знову, що фраза надто штучна, далека від народної поезії. Такі зміни є в популярних стрілецьких піснях, між іншим — у пісні „Іхав Стрілець на війноньку” (сл. Р. Купчинського, муз. М. Гайворонського). При складанні слів автор старався підійти до стилю народної поезії, а все ж таки трапилось місце, яке хлопці справили. В оригіналі було: „Прощай же любко, моя голубко”, а загально прийнялося: „Прощай миленька, чорнобривенька”. Коли б не було цієї поправки, може й не було б кілька років пізніше в УСРР досить широкої дискусії на тему, чи це пісня народна, чи штучна. Вкінці взяла верх думка, що це таки народна пісня, і що слово „Стрілець” треба заступити словом „козак”. Так її і співають у радіо, чи на грамофонних платівках.

Бувають зміни і в мелодіях пісень. Якась музична нота не підходить хлопцям, вона або затяжка, або заштучна. Напр., у згаданій пісні „Іхав Стрілець” автор мелодії вжив у фразі:

„Я йду” — септіми, а стрільці направили на октаву. В мелодії пісні „Зажурились галичанки” автор вжив у фразі: „поцілує” — півтону, а стрільці поправили на терціу. На зміни не можна зlostитися, ні проти цього протестувати, бо це нічого не поможе. Пісня так прийметься, як цього хоче „народ”. Такі, сказати б „народні” зміни бувають часто, але вони стосуються тільки поодиноких фраз тексту чи мелодії. Таких змін зазнавала, здається, кожна народна пісня, заки дістала своє остаточне оформлення. Музичні фрази може навіть і де-коли тратять не виразі („я йду” — з септімою і „поцілує” — з півтоном звучать більш сумово), але зискають те, що скоріше популяризуються. Зате справа поправок мелодії гармонізаторами буває дуже часто неправильна. У пісні „Ой та зажурились” один гармонізатор змінив один тон у слові „Січовії”, за що Станислав Людкевич здорово вилася його, стверджуючи, що попередній тон був правильніший, з огляду на виразистість цілої музичної фрази.

Після другої світової війни можна завважити дуже, на мою думку, шкідливе явище: пристосовувати тексти давніх військових пісень до нинішніх правил мови. Редактори текстів не застосовляються і змінюють слова, не думаючи ні про співучість фрази, ні про час, коли ці пісні зродилися. Наприклад, слово маширують виправляють на „гей маршують”, бо так на-казує теперішня мода (ніхто не присягне, чи за 10-20 років не буде знову „маширують”, як це вже сталося з багато іншими словами!). Цікаво, що ті редактори зробили б текстом Федьковича:

„Маширують за тамбором
Ціарськов дорогов”?! .

Чи поправили б на:

„Гей маршують за тамбором
Тай ціарським шляхом”!. .

Хтось скаже: Це ж Федькович! Немає значення. Адже поправляють відому стрілецьку пісню „Видиш, брате мій”, на „Чуєш, брате мій”. А це слова Богдана Лепкого! Не зробив тієї поправки т. зв. „народ”, а якийсь голова концертового комітету, або гармонізатор пісні. А може якийсь мовознавець, із тих, що кажуть, ніби „видіти” не є українське слово?!

Але все це тільки малі поправки, які не обезличують тексту. Гірше, коли до якоїсь пісні

візьметься людина, що має переконання про вищість свого таланту. Недавно в одній одноднівці з'явилася стаття про пісні УД УНА. Автор статті наводить поправлений текст дівізійної пісні (точніше: куреня, що в 1941 р. пішов під проводом Романа Шухевича на Східній Україну!), не наводячи при тому оригіналу. Що зробив „поет-хірург”, нехай послужить доказом першаstrofa:

Оригінал:

„Маширують добровольці,
Як колись ішли Стрільці.
Сяють їх шоломи в сонці,
Грає усміх на лиці.
Хто живий, в ряд ставай
Визволяти Рідний Край . . . ”

Після операції:

„Гей, маршують вже повстанці,
Як давно колись Стрільці.
Сяє зброя і у сонці
Грає усміх на лиці.
Оживи та вставай
Захищати любий Рідний Край . . . ”

Нема потреби і шкода місця наводити решту поправленого тексту, бо він так само мудро поправлений, як і перша strofa. Кому це було потрібне і хто зробив поправку — Бог Святий знає. Напевно не „народ”, бо він співав і співає цю пісню з оригінальним текстом, заступаючи часом „добровольців” „повстанцями”.

Як було вище згадано, пісні, створені серед війська є в великому числі творами невідомих авторів. Але є пісні, яких автори є відомі, і чи живуть вони, чи вже переставились, мають право на своє авторство. Так є воно в цілому світі, так повинно бути і в нас. А тимчасом гармонізатори дуже часто підписуються під такими піснями, ніби ті пісні їх — з тілом і душою. Виходить з цього не раз немала дивовижка, бо коли пісня удостоїлася кількох гармонізацій, то має і кількох авторів, крім автора мелодії, а часто і мелодії, і слів. Чи не були б ласкаві П.П. гармонізатори трошки поступитися і писати своє прізвище під рубрикою: „гармонізація”?! Коли гармонізація добра — слава їх не міне.

Пісні, створені поетами та композиторами з-поза війська, приходять до армії вже в закінченому виді і рідко коли зазнають якихось змін у тексті чи мелодії. Вони приходять уже згармонізовані на три чи чотири голоси і бу-

вають співані тільки на концертах. Коли ж якась маршова пісня прийметься серед вояцтва, себто — коли її почнуть співати в марші, то вона може зазнати таких самих змін, як і пісня, створена перед війська.

Є крім цього пісні, створені про військо, але не призначені для армії. Є їх багато в світовій літературі, є вони і в нас („Закувала та сива зозуля” — Ніщинського, „В горах грім гуде” — Маковея-Колесси, „Умер Стрілець” — Маковея-Колесси і ін.). До таких пісень треба зарахувати і багато т. зв. козацьких, бо вони створені пізніше, але десятки, а може й сотні років затерли час їх постання. Тільки дослідник може, і то не напевно, ствердити їх походження.

Перед першою світовою війною українських військових пісень було дуже мало, Коли не враховувати сюди т. зв. козацьких. Піхота і кіннота австрійської і російської армії, очевидно — в частинах, де було багато українців, співала народні пісні, — коли на це позволяв командант частини. УСС співали спершу теж такі пісні, з козацьких ті, які підходили до маршового темпа піхоти. Щойно згодом створили кілька маршових пісень, бо решта стрілецьких пісень, це пісні постосіві — гуртові, або романси. Ні Дієва, ні Галицька Армії не створили оригінальних пісень, хіба перерібки з давніх народних. УД УНА мала кілька пісень, УПА — кільканадцять. Але в однім і другім випадку тільки дуже мала кількість пісень має оригінальну мелодію. Дуже часто це запозичення російські, точніше — большевицькі. Це не є ніяка трагедія, хоч воно і не приємно. Але все і всюди так бувало. Німецька пісня „Ліллі Марлен” переповзла попід дротяні загороди на фронтах і прийнялася в німецьких ворогів — включно до поляків. Мелодії пісень в оригіналі, або в зміненому виді блукають по різних арміях.

Темою військових пісень, найменше в 60 відсотках, є дівчина. Воно психологічно оправдане і надарма обурюється хтось там, що стрілецькі пісні мають дуже багато любовної тематики. Нема чого дивуватися. Вояк виспівує свій патріотизм переважно крісом, шаблею, гарматою, чи бомбою. Тому патріотичну пісню вживав тільки у 40 відсотках співу.

Минулися (покищо) війни, перестала існувати українська армія, але українська військо-

УКРАЇНСЬКІ ВЕТЕРАНИ ВІННІПЕГУ (КАНАДА) ПОМАГАЮТЬ УКРАЇНСЬКИЙ МОЛОДІ В ДОБУТТІ ФАХОВОГО ВІЙСЬКОВОГО ЗНАННЯ

Від кількох років ведеться скрізь у Канаді в більших осередках вечірні шкільні військові курси для молоді у віці 12-17 літ, що після належного вишколу дають можливості солідного вивчення фахового знання у всіх військових ділянках армії, морської флоту чи летунства. У Вінніпегу існує від 4-ох років така вечірня летунська школа, що в 7 ескадронах вишколює понад 600 молодих хлопців у названому віці. Між ними, в ескадроні ч. 573, находитися і навчається 51 молоденьких українців, у тому й деяке число синів недавно прибулих до Канади. Опіку над ними розвели члени Українського Канадійського Легіону ч. 141, що гуртують біля себе бувших українських вояків і старшин усіх родів зброї Канади. Їх опіка й поміч, що вимагають немалих матеріальних засобів, як теж зrozуміла потреба поширити фреквенцію учасників у школі на більше число нашої молоді, переростають сили Українського Канадійського Легіону. Хоч навчання і одяг одержують школярі безплатно, то опіка й поміч для тієї молоді в часі ферій на тaborах, де можна б припильнувати також національну й моральну сторінки їх виховання, вимагає матеріальних ресурсів.

Ветеранські організації бувших українських вояків — Армії УНР, УГА, УСС та I Української Дивізії УНА — договорились з Управою Українського Канадійського Легіону ч. 141 та з її Комітетом Опіки — поширити свою діяльність на таку ж опіку й поміч молоді, що вже вчається до названої вечірньої летунської школи.

Оглянувши школу та познайомившись з методами науки в ній, при фахових поясненнях інструкторів й опікунів, названі ветерани договорились із Легіоном на спільну форму дальнішої праці в цій ділянці, а саме своїми представниками доповнити існуючий уже склад Комітету Опіки Легіону. До Комітету Опіки, який очолює б. старшина канадійської армії І. Юзик, ввійшли: П. Мантина, голова Української Стрілецької Громади, О. Навроцький, голова 4-ої Станиці Союзу Бувших Українських Вояків, С. Я. Навроцький, голова Станиці Братства УСС та д-р Р. Бучок, відпоручник Станиці I Української Дивізії УНА.

Збільшений Комітет Опіки, в якого склад входять м. ін. сенатор В. Вал й професор унів. д-р П. Юзик, відбув уже своє інавгураційне засідання, прийняв ряд рішень організаційного порядку та намітив в основному дальший план праці. Першу імпрезу, з участю кадетів-українців, із ескадрону летунської школи ч. 573, зорганізувала Управа Стрілецької Громади в початку квітня.

С. Я. Н.

ва пісня напевно живе на рідних землях. І напевно постають там нові пісні, не тільки накинені, але й створені перед вояків. Не знати тільки, чи з тими піснями не так само діється, як діялося перед першою світовою війною — в австрійській і російській арміях: можна їх заспівати, коли на те годиться командант частини.

Зенон Стефанів

ОЗБРОЄННЯ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПІХОТИ

Zenon Stefaniw: EQUIPMENT OF AMERICAN INFANTRY

The author — one of the foremost Ukrainian military historians, a Member of the Ukrainian Scientific Society, who, among others, is preparing an English-Ukrainian dictionary of military terminology, gives a detailed current picture of

the equipment of the American infantry. This is one of a series of articles by this author who informs Ukrainian readers about the American Armed Forces from authoritative American sources.

Визначаючи коротко поняття зброї, маємо на думці всі засоби, що служать до нападу й оборони.

В основному сучасна зброя розподіляється на такі групи: 1. стріливна або вогнепальна, 2. ракетна, 3. термо-ядрова, 4. хемічна, 5. охоронна і 6. холодна.

Всякі зміни в озброєнні, що заіснували на протязі століть по сьогоднішній день, мали і мають величезний вплив на форми і способи ведення бою, бойової операції та війни вагалі.

Найбільш поширеним родом озброєння є ще дальше вогнепальна зброя — як індивідуальна або стрілецька та артилерійська.

В цій статті зайдемося близьче цією першою категорією, беручи за зразок найmodерніше озброєння американської піхоти.

Стрілецька зброя, подібно як і інші види воєнної техніки, безперервно розвивається в зв'язку із загальним поступом науки і техніки. Найбільш істотні зміни в піхотній зброй здійснювались в часі 2. світової війни та в післявоєнному періоді. Ті зміни характеризуються в двох напрямках: а) на місце магазинної рушниці вводиться значно легші самозарядні автомати та б) забезпечення піхоти потужними середниками боротьби з танками; — через те є піднесено у великий мірі вогневу міць піхоти.

Одночасно, слід відмітити, що при тенденції загальної уніфікації озброєння, значно зменшуються продукційні кошти та упрощується самий вишкіл із зброєю.

Підставовою зброяю американського піхотинця є новий тип, впровадженої від минулого року, 20-стрільної рушниці-автомату M-14 на місце 8-стрільної M-1. Вага цієї зброя виносить 8,7 ф., на 1 ф. легша від M-1, швидкість вогню 200 стрілів на мінуту, вогнева дія — автома-

Важкий кулемет М-60

тична або поодинокого стріляння. Цей самий тип, означений як M-15 із доданими опірними вилками та дещо змодифікованим, із твердішого матеріалу дулом, при вазі 13 ф. — заступить дотеперішній ручний кулемет BAR, що важить 19,5 ф.

Новий важкий кулемет М-60 вводиться замість уживаних дотепер аж трьох відмінних типів кулеметів. Він важить всього 23 ф., враз з опірними вилками, довжина 43 цалі, швидкість вогню — 600 стрілів на мінуту, дуло охолоджуване повітрям.

Названі типи нової зброї мають т. зв. НАТО-калібр, 7,62 мм, прийнятий усими збройними силами пакту НАТО.

Американський стратегічний Корпус (STRAC) має вже це нове озброєння, — найдальше до кінця 1960 р. ця зброя замінить попередні типи в цілій армії та в Корпусі морської піхоти. Кількість місячної продукції M-14 виносить біля 30 тис. штук.

Для уявлення вогневої сили теперішньої сотні піхоти, в зв'язку з новою організацією армії та введенням нової зброї, ми подаємо штатний

ропис озброєння американської піхотної сотні. Це буде цікавим, особливо для учасників обох світових воєн до порівняння.

Докладніше про організацію американської нової піхотної дивізії я написав статтю п. н. „Пентомічна піхотна дивізія” в Бюллетені ОбВУА — „Свобода” ч. 103 з 20. 5. 58, до якої зацікавлених відсилаю.

Стрілецька сотня (rifle company) складається із чотирьох стрілецьких чот (rifle platoon), однієї чоти важкої зброї (weapons platoon) та роя командування (company headquarters). Кожна чота має три стрілецькі рої (squad). один рій важкої зброї (weapons squad) із двома кулеметами M-60 та двома 3,5 цал. протипанцерними ракетометами (rocket launcher — “bazooka”), що важить всього 15 ф., стрільно $8\frac{1}{2}$ ф., обслуга, 2 людей та ланку командування (Plat. H. Q.). В склад роя входить 11 людей в двох вогневих ланках (fire team) по 5 в кожній. Командує роєм підстаршина. 9 бійців озброєні 20-стрільними автоматами M-14, а два M-15 на місце ручних кулеметів BAR. Чота важкої зброї посідає три 81 мм. міномети (mortar) і дві 106 мм. протипанцерні піхотні гармати (recoilless rifle — BAT) та ланку командування.

Зраховуючи разом всі роди озброєння однієї піхотної сотні, можемо представити собі і її вогневу силу: 108 — 20-стрільних рушниць-автоматів M-14, 24 — автоматів M-15, 8 кулеметів, 8 ракетометів „базука”, 3 міномети 81 мм. та 2 протипанцерні піхотні гармати 106 мм.

На закінчення згадаємо ще і про нову, введену тепер систему персонального вантажу, що його мусить носити американський піхотинець

3,5 цал. протипанцерний ракетомет „базука”

106 мм противанцерна піхотна гармата

в різних умовах. Повний похідно-польовий вантаж враз із збросю і амуніцією важить 55 фунтів. Однак, вантаж цей є розділений на 3 частини, що можуть бути уживані в різних комбінаціях, залежно від потреби. До основного 25-фунтового вантажу із збросю і амуніцією може бути доданий або віднятий 20-фунтовий із т. зв. залізними порціями виживлення і 10-фунтовий із спальним мішком і одягом.

**

Справлення друкарської помилки: У 1-му ч. „Ч. К.” у статті З. Стефанова „Повітряно-десантні війська” у 14-му рядку 2-ої шпальти на стор. 18 написано „зосредкуванням”, а має бути „розосредкуванням”. Там же у 21-му рядку замість „1933” має бути „1943”.

ВЕТЕРАНСЬКИЙ ВЕЧІР

Комітет Спонзорів для кадетів летунської школи при Українському Канадійському Легіоні ч. 141 у Вінніпегу, в склад якого ввійшли представники всіх інших ветеранських організацій Вінніпегу, влаштував в суботу, дня 11 ц. м. о год. 8 вечером в Аудиторії УНО вечір-бенкет на цілі опіки і помочі кадетам летунської школи українського походження.

В офіційну програму вечора входили: відкриття з поясненням цілей і завдань Комітету Спонзорів, що піревів його голова п. І. Юзик, виступ танцювальної групи „МУН” та висвітлення пропагандивного фільму „Кадети-летуни”. І. Юзик дав цікаво сконструйоване та вичерпне пояснення про генезу створення К-ту Спонзорів, про його дії за минулих чотири роки та про історію доповнення його представниками інших українських ветеранських організацій. Танцювальна група „МУН”, якій проводила п-на Ольга Ріпак і в склад якії входили п-ни Маруся Ріпак (сестра), Іванна Боняс, Сондра Стефанишин та соліст-танцюрист п. Р. Сторожук, продемонструвала кілька українських народних танків. Акомпаньовав танкам на акордеоні з вервою п. В. Бобяк.

ПОРТРЕТИ ГОВОРЯТЬ

(Фейлетон)

Недавно відкрита Українським Конгресовим Комітетом у Літературно-Мистецькому Клубі виставка світлин історичних подій і постатей з доби Визвольних Змагань в рр. 1917-21, викликає в глядача, зокрема в живих ще учасників тих днів, хвилюючі спомини, рефлексії, спостереження...

Не знаю, чи то з розмислом, чи цілком припадково поставлено в галерії найвизначніших портрет гетьмана Павла Скоропадського поміж портретами Головного Отамана Симона Петлюри і голови Директорії, Володимира Винниченка...

— Якби Винниченко встав з могили і побачив себе на стіні поруч Скоропадського, то ще раз підняв би повстання проти гетьмана, — зауважив хтось з відвідувачів.

Як відомо — голова Центральної Ради, проф. Михайло Грушевський, і диктатор уряду ЗУ ОНР, д-р Євген Петрушевич, не дуже то ладили і симпатизували один одному. Тут, на виставці, стоять у дружній згоді поруч себе і з олімпійським вже спокоєм споглядають на нас з історичної перспективи. Бог та історія розсудили їх за їхні діла, а нам, їхнім нащадкам, залишається наукова з їх трагічних помилок, — якщо історія взагалі може когось щось навчити.

Як глибоко символічно височить масстатична постать Митрополита Андрея Шептицького між фотознімками Собору св. Юрія у Львові і Андріївського Собору у тому Києві, де католицький Митрополит Андрей відслужив у 1917-му році панаходу за спокій душі православного Тараса Шевченка...

І якось самітно-відокремлено, на тлі інших фотографій, стоїть у формі полковника Української Армії, високий та стрункий, з мрійливими очима, архікнязь Вільгельм Габсбург, що увійшов до нашої історії як Василь Вишневаний. Легенда каже, що він носив Золоте Руно (орден роду Габсбургів) на вишиваній сорочці... Але є факт, що цей „український архікнязь” так зукраїнізувався, що написав збірочку поезій в українській мові (надрукована у Відні в 1920 р.).

Він був особливо популярний між нашими УСС-ми. Нашу мову, кажуть, вивчив так знаменито, що на фронті, в окопах, лаявся, як родовитий гуцул! Це захоплення українством стало потім його особистою трагедією: за зв'язки з нашим визвольним рухом відчуялась його родина так, що йому заборонили взяти участь в похоронах батька і матері... І за контакти з українським підпіллям він був заарештований большевиками та пропав у казаматах НКВД у Відні 1945 року.

Коли я слухав принаїдного спомину пані Приймової про цю трагічну, а при тому надзвичайно мальовничу й романтичну постать, мені прийшло на гадку: які ж то ми, українські літератори, нездари, або польські сказавши, паталахи! Чому досі ніхто з нас не здогадався написати біографічний роман про архікнязя Габсбурга — Василя Вишневаного?

Б. П. Ржепецький описав нам під час поїздки військової вчительки інший цікавий портрет: начальника штабу

Дієвої Армії УНР в 1919 році, генерал-поручника Володимира Сінклера.

Високий старшина генерального штабу російської армії, сам шведського роду, включачається в українські збройні сили, переходить всю нашу визвольну епопею, через фронти і походи йде з нашим вояком до таборів полонених, переносить еміграційні злідні, і на еміграції вмирає.

Коли в 20-их роках з'явився в нього представник шведської військової місії і запросив його офіційно на високий пост у шведській армії, генерал Сінклер відповів:

— Під українськими прапорами я боровся, під ними хочу умерти.

— Генерал Сінклер, — говорив Борис Павлович, — до кінця життя не навчився добре говорити по-українськи. Але до кінця життя був великим українським патріотом.

І к е р .

ЗАГАЛЬНІ ЗВОРИ В-ВА „ЧЕРВОНА КАЛИНА” В НЮ ЙОРКУ

В дні 30 квітня 1959 р. відбулися чергові Загальні Збори Кооп. видавництва „Червона Калина”. Проводив зборами перший заступник голови Ради Директорів д-р В. Галан.

Після звідомлення з фінансової і редакційної діяльності В-ва розвинулася цікава і жива дискусія, в якій забирали голос: д-р В. Галан, п. Петро Постолюк, д-р В. Калина, ред. Л. Лепкий, ред. І. Кедрин-Рудницький, п. Платон Стасюк, д-р Ст. Ріпецький, інж. І. Віntonяк, д-р Ю. Налисник та ред. Р. Купчинський. В дискусії порушено багато справ, зв'язаних з українськими видавничими умовами в ЗДА — взагалі, а „Червоні Калини” — зокрема. І фінансовий директор і редакційна Колегія ствердили, що в Америці і Канаді йдуть краще більші об'ємом книжки, в твердій оправі і на добром папері. Доказом цього, крім видань інших видавництв, дві об'ємні книжки „Червоні Калини” — „Наш Львів” та Ст. Ріпецького „Українське Січове Стрілецтво”. Обі вони В-ву виплатилися, а на складі залишилося небагато примірників. Ред. Л. Лепкий запропонував видати, як чергову книжку, спомини Павла з Алеппо, що переїздив через Україну в часах гетьм. Б. Хмельницького і приглянувся та описав тодішні відносини в українській державі. Крім цього піддано в дискусії, як можливі до перевидання фотографічним способом „Листопадові Дні” О. Кузьми, що вийшли були в двадцятіх роках у Львові. Крім цього Збори доручили Раді Директорів взяти на увагу видавання збірників з українською військовою тематикою, в яких знайшли б місце описи чи огляди подій, які досі не діждалися всебічного чи вірного наслідження.

Члени Видавництва „Червона Калина” висловили надію, що українські комбатанти у вільному світі допоможуть В-ву і особистими замовленнями і пропагандою серед суспільства відповісти надалі поставлене ще у Львові завдання: висвітлювати всі сторінки військової епопеї з часів визвольних змагань українського народу.

З ЖИТТЯ ВІДДІЛУ ОБВУА

НЮ ЙОРК, Н. Й.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ НЮЙОРКСЬКОГО ВІДДІЛУ ОБВУА

Загальні Збори відбулися дня 28-го лютого 1959 р. в приміщенні Українського Літературно-Мистецького Клубу при участі 35 членів та декількох гостей, під проводом Президії, що в її склад увійшли: п. Дмитро Галичин, як предсідник, полк. Борис Барвінський, як заступник предс. та інж. Петро Красоніс, як секретар.

За звідомленням голови д-ра І. Козака, Відділ налічує 100 членів. На протязі звітного року померли 3 члени, вибув 1, прийнято нових 3. Відділ влаштував 8 місячних сходин, в тому 6 з доповідями, 1 святочні сходини для відзначення 40-ліття УГА та 1 товарицьку зустріч з вечіркою. Крім того Відділ прийняв зорганізовану участь у традиційній Параді Лояльності. Уступаюча Управа відбула 10 засідань. Як голова, він репрезентував Відділ у 34 випадках. Він виголосив дві святочні доповіді на святкуваннях 40-ліття Лицтопадового Зриву. Як референт Суспільної Опіки перевів збірку на Дар Українському Военному Інвалідові 1957, яка принесла \$ 1,123.42, як також таку саму збірку 1958, яка досі не закінчена. У її висліді зібрано до сі \$ 627.00. Загальний вислід всіх дотогоджаних зборок на загдану ціль, що їх перевів Відділ в 1953—1957 рр., становить \$ 5,420.67.

У ділянці Суспільної Опіки переведено збірку на похорон та нагробник св. п. генштабу полк. Володимира Савченкові. Збірку переведено під час святкування 40-річчя Армії УНР.

Після коротких звітувань секретаря та організаційного референта, голова відчитав письмове звідомлення культурно-освітнього референта, ред. І. Кедрина-Рудницького, який не міг прийти на Збори. На протязі звітного року відбуто такі місячні сходини з доповідями: 8 березня м. р. ред. Кедрин-Рудницький: „Чи може існувати комбатантська організація без ідеології?”; — 3 травня м. р.: полк. Кирило Дацько: „Організація Української Національної Армії під час другої світової війни”; — 21 червня м. р.: майор З. Івасишин: „Російська революція і диспозиційні пункти в Україні”; — 20 вересня м. р.: пор. Ярослав Курдидик: „Яка може бути майбутня українська збройна сила?”; 8 листопада м. р. святочні сходини для відзначення 40-ліття Лицтопадового Чину з участю Президента УНР в екзилі, д-ра Степана Витвицького, сотн. д-р І. Козак: „УГА, її творення, організація та воєнні дії”; 6 грудня м. р. менштабу полк. А. Валійський: „Стратегічний огляд західнього і східнього блоків” та 7 лютого ц. р. чет. д-р Ст. Ріпецький: „Бій під Крутами в світлі суперечних описів”. Сходини не відбулися у квітні з уваги на традиційну Параду Лояльності, — у липні та серпні — з причини вакаційного часу, — в жовтні замість сходин відбулася товарицька вечірка. — Далі частину свого об'ємистого звідомлення ред. Кедрин присвятив рефлексіям після 7-го Конгресу українців Америки, який від-

бувся в дніах 21-22 лютого ц. р. у Вашингтоні, а на якому він виступав як делегат нашого Відділу без покриття коштів подорожі. — З черги звітував скарбник Відділу пор. І. Винник. Він подав, що у звітному році було прибутків в сумі \$ 728.77 а витрат в сумі \$ 514.57. Сальдо з днем зборів налічує \$ 214.20. За Товарицький Суд звітував чет. д-р С. Ріпецький.

В склад Управи увійшли знову: сот. д-р Іван Козак, як голова і реф. Суспільної Опіки, — генштабу полк. Аркадій Валійський, як заступник голови, ред. інж. Артем Зубенко, як секретар, — сот. Василь Овсієнко, як організаційний референт, — ред. Іван Кедрин-Рудницький, як культурно-освітній референт, — пор. Іван Винник, як скарбник, — сот. інж. Іван Мирошниченко, як член Управи, та д-р Микола Галій і інж. Іван Шпаківський, як заступники, при чому перший з них в характері заступника секретаря, а другий заступника референта Суспільної Опіки; — до Контрольної Комісії переобрано: ген. Олександра Загродського голововою та полк. Юрія Богуна де Ларе і інж. Олександра Гладишовського, як членів; Товарицький Суд творять: д-р Дмитро Галичин, як голова та чет. д-р Степан Ріпецький і пор. д-р д-р Григорій Ничка, як члени.

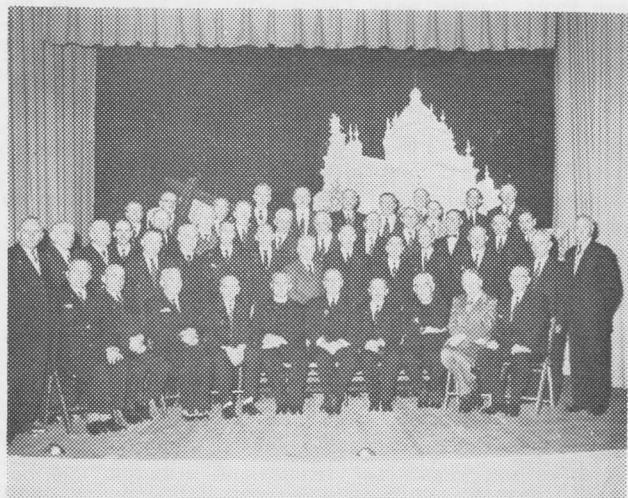
Після вибору обговорено деякі актуальні справи, а зокрема відношення Відділу до Комітету Об'єднаних Американсько-Українських Організацій м. Нью Йорку та протест проти знеславлення Української Армії в одній українській газеті, що виходить у Німеччині.

I. К-к

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛУ ОБВУА

Загальні Збори найбільшого Відділу ОбВУА у Філаделфії відбулися в суботу 20 вересня в залі ЗУАДК.

Свято 1 листопада 1958 р. у Філаделфії. 5-ий зліва: о. І. Лебедович, далі — голова централі ОБВУА д-р В. Галан, голова Відділу у Філаделфії д-р А. Киянинський, о. кан. Р. Лободич

Загальні Збори відкрив голова Відділу Микола Алексевич. Повстанням з місць і однохвилиною мовчанкою вшановано пам'ять побратимів: Івана Кристенка, Івана Громницького, Дмитра Кульчицького, Дмитра Гонти і Святоєвала Шрамченка. Зборами, які мали діловий характер, проводила вибрана президія: Іван Поритко — предсідник і Евген Рудий — секретар. До почесної президії увійшли: полк. Дяченко Петро і д-р Іван Лазор.

З обширного звіту Управи, що його склали: голова М. Алексевич, скарбник Р. Беднарський та культ-освіт. референт Е. Рудий, приявні довідалися, що Відділ у звітовому році виявив живу діяльність. При Відділі засновано також „Вояцьку Раду”, що є новиною, яка поставила собі за ціль вести ідеологічну роботу між членами Відділу.

До нової Управи увійшли: проф. д-р Антін Княжинський, поворотець з десятилітнього заслання в Сибірі, — голова; Іван Данківський — перший заступник голови і Микола Остапляк — другий заступник голови; Микола Вайда — секретар; Евген Рудий — культ-освіт. референт; Антін Маланяк — реф. суспільної опіки; Андрій Мороз — імпрезовий референт; Степан Чорпіта — орг. реф.; Роман Беднарський — скарбник; В. Кривопуск — господ. реф.; Іван Левицький — хорунжий; Роман Лазор і В. Юрків — члени.

До Військової Ради вибрано Івана Черника і Максима Каплисто. Контрольна Комісія: Микола Алексевич, Микола Рибак і Микола Прасіцький. Тов. Суд: полк. Петро Дяченко, д-р Іван Лазор і Андрій Дітківський, а на заступників вибрано П. Чупруна і А. Маруненка. По закінчених Загальних Зборах відбулися товариські сходини.

Е. Р.

ШИКАГО, ІЛЛ.

ОДИН З НАЙСТАРШИХ ВІДДІЛІВ

Це один з найстарших і найчисленніших Відділів, бо рішено заснувати його вже на нараді 29 жовтня 1949, а Установчі Збори відбулися 5 лютого 1950. Протягом 10-річного існування очолювали Відділ полк. Василь Чабанівський в роках 1951—1953, пор. Петро Олексієнко в роках 1954 і 1956 і сот. Володимир Тимцюрак в роках 1950, 1955 та від 1957 року до цієї пори. Останні Загальні Збори Відділу відбулися 5 квітня 1958 р. До керівних органів Відділу входять сот. В. Тимцюрак, як голова, пор. Антін Артимович і сот. Кость Богдан, як містоголови, пполк. Віктор Дяченко, як голова Контрольної Комісії, пор. д-р Осип Матковський, як голова Суду чести, і ін. Відділ має тепер 126 членів, в тому 56 кол. вояків УГА (включно з УСС), 15 кол. вояків Армії УНР, 37 кол. американських вояків та 19 вояків різних формаций (Дивізія, УПА і т. д.).

На загальногромадському відтинку Відділ співпрацює з іншими організаціями в усіх загальногромадських справах, беручи активну участь в усіх більших святах і виступах.

На комбатантському відтинку нав'язано тісну співпрацю з усіма Відділами інших українських комба-

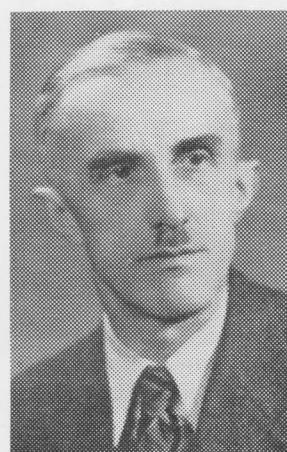

Товариська зустріч з нагоди районової наради комбатантів в Шикаго, 6 квітня 1959 р.

тантських організацій, що діють на терені м. Шикаґо. З представниками тих організацій ми відбували час до часу спільні конференції для обговорення і узгодження деяких спільних справ. Спільними силами всіх організацій були влаштовані 8 лютого мин. року Загальні Комбатантські Вечорниці, що пройшли з великим успіхом.

Власні імпрези ОбВУА, або устроювані переважно силами Відділу ОбВУА відбувалися тільки з нагоди важливіших роковин військового характеру, і мали переважно скромний характер, обчислени на участь своїх членів та їхніх родин. До таких імпрез належить Святочний Листопадовий Вояцький Апель, який ми відбуваємо щороку. До дуже вдатних наших імпрез треба зарахувати відзначення 20-их роковин смерті генерала Мирона Тарнавського, що відбулося 28 червня 1958 року.

Збірку на Дар українським воєнним інвалідам переводив наш Відділ кожного року в листопаді та груд-

Сот. В. Тимцюрак,
голова Відділу
в Шикаго, Ілл.

Мр Ф. Липецький,
голова Відділу ОбВУА,
Дітройт, Миш.

ні, на збіркові листи „Суспільної Служби Комбатантів” з таким вислідом:

	в 1957 р.	в 1958 р.
на збіркові листи зібрано	\$ 325.25	\$ 383.45
вуличні збірки і інші	\$ 185.00	\$ 288.41
разом переслано до ССК	\$ 510.25	\$ 671.86

Милю нам тут підкреслити, що з-поміж наших членів в обох роках першуном у збірці на листи була пані Наталія Лозинська, яка на свою листу зібрала найбільше, бо в 1957 р. 124 дол., а в 1958 — 118 дол.

Крім згаданої Листопадової збірки на Інвалідів наша Секція Суспільної Опіки старалася на покриття найконечніших місцевих потреб здобути фонди дорогою збірок та імпрез, з таким успіхом:

	в 1957 р.	в 1958 р.
зібрано на цю ціль загалом	\$ 211.00	\$ 408.50
уділоно допомог на загальну суму \$ 165.00	\$ 230.60	

На жаль, відчувається щораз дошкільніше брак активних членів Відділу. Старші члени відходять з причини віку чи стану здоров'я, а серед молодшого членства тільки мінімальний відсоток виявляє зацікавлення громадською працею.

В. Т.

ДІТРОЙТ, МІШ.

ЗУСТРІЧІ — АКАДЕМІЇ

Відділ має 30 членів. Управа Відділу водбуває свої засідання майже щомісяця. Сходини членів скликається відповідно до потреби. Весною 1958 р. злучилася з Відділом, як автономна одиниця, місцева Станіця б. вояків УПА (12). Успішно переведено розмови з місцевими „Дивізійниками” в справі співпраці. Місцева Станіця Братства УСС-ів гармонійно співпрацює з Відділом.

1) 3 червня 1956 р. влаштовано імпозантну Академію з нагоди 30-річчя трагічної смерті Гол. Отамана Військ УНР — Симона Петлюри.

2) 24 листопада 1957 р. влаштовано Ювілейне Свято в 40-ві роковини Відродження Українських Збройних Сил.

3) 30 січня 1959 р. відбулася зустріч громадянства з ген. М. Садовським.

4) 28 лютого 1959 р. відсвятковано „Базар”.

5) 21 березня 1959 р. відбувся „Комбатантський Вечір” присвячений пам’яті Гетьмана Івана Мазепи з нагоди проголошення 1959 року „Мазепинським Роком”. У „Вечорі” взяли рівно ж участь місцеві „Дивізійники”, Упісти і УСС-и. Цікаву доповідь про Мазепинську добу виголосив проф. М. Бжеський. Про життя Великого Гетьмана говорив мгр Ф. Липецький. Загальні Збори Відділу відбудуться пізньою весною ц. р.

Ф. Л.

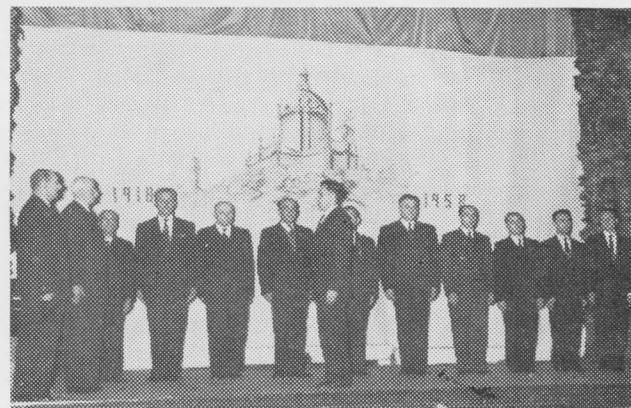
Фрагмент з зустрічі громадянства з ген. М. Садовським в Дітройті 30 січня 1959 р. Посередині о. С. Ляшук, праворуч нього ген. М. Садовський, ліворуч ген. М. Крат, перший зліва ред. В. Несторович, стоять позаду голова Відділу мгр Ф. Липецький

БАЛТИМОР, МД.

ОДИН З „НАЙМОЛОДШИХ” ВІДДІЛІВ

Відділ ОБВУА в Балтіморі, Меріленд, належить до тих, що основані в останньому часі: ледве в жовтні мин. року. Належить до нього тепер 18 членів. Все ж, він включився вже в загальні рамки статутової діяльності нашої комбатантської організації, а найкращий доказ цього — поміщена тут світлина: це балтіморські комбатанти під час „Збірки” на минулорічному Листопадовому святі. Ця світлина є теж своєрідним історичним документом на тяглість нашої визвольної війни і розуміння цього внутрішнього зв'язку від років 1914 і 1917/21 по нинішній день: наймолодший віком комбатант із формациї з другої світової війни складає звіт найстаршому комбатантству, учасникові Листопадового зрину. В отій Збірці, чи пак Апелі, взяли участь три генерації вояків-українців.

П. К.

Колишні вояки під час Апелю на Листопадовому святі у Балтиморі, Мд. На світлині є представники трьох генерацій

КЛІВЛЕНД, ОГАЙО

ОСТАННІ ЗАГАЛЬНІ ЗВОРИ І 1-ше ЗАСІДАННЯ НОВОЇ УПРАВИ

Клівлендський Відділ ОбВУА з різних причин залишився відновлено його та оживлено на Загальних Зборах 25 травня 1958 р. На наступних Загальних Зборах 14 лютого 1959 р. стверджено, що хоч відновлювання організації інколи трудніше, ніж засновування нової, проте в даному випадку санація вдалася. Зголосилося до Відділу 36 побратимів і зголошується щораз нові, такі, які не мали раніше зв'язку з організацією. Відділ є членом філії УКК — Українські Злучені Організації — та співпрацює з іншими організаціями. На згаданих останніх Загальних Зборах вибрано таку нову Управу: Михайло Хроновят — голова, Тимофій Шкарупа і Степан Небеш — заступники, Роман Лесик — секретар, Іван Попович — скарбник. Контрольна Комісія: Михайло Курах, Юрій Загородний і Никифор Чорногор. Товариський Суд: Іван Винар, Олекса Олійник і Іван Стадник. Засновано Воєнно-історичну Секцію. У звітному часі було приходу 304.40 дол., а на Фонд Інвалідів зібрано 220.00 дол. 7 березня 1959 р. нова Управа відбула своє перше засідання. Рішено влаштувати вечір у честь ген. Все-волода Петрова, обговорено святкування Мазепинських роковин та низку інших справ. Хоч місцеві умовини не дуже придатні для конструктивної праці, все ж — Відділ активний.

Роман Лесик, секретар

Майор
Павло Калиновський,
голова Відділу ОбВУА,
Балтимор, Мер.

Інж. Мих. Хроновят,
голова Відділу ОбВУА,
Клівленд, Огайо

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

ЗАГАЛЬНІ ЗВОРИ ВІДДІЛУ

Загальні Збори ОбВУА Відділ Рочестер відбулись 15 березня 1959 р. о год. 5.30 по пол. в домі „Самопомочі“ при Кліфورد Ев. 1050. Приявних членів 21.

Збори відкрив голова Відділу побратим Дмитро Хоптяк, вітаючи приявних членів. На внесок побратима радника Петра Зубрицького одноголосно вибрано предсідником Зборів побратима отця пароха Степана Городецького а секретарем Євгена Велигорського.

Звідомлення з діяльності Управи Відділу за час 29 березня 58 до 15 березня 59 зреферував голова Дмитро Хоптяк.

Звітовий рік нашого Відділу належав до кращого часу під організаційним, моральним і матеріальним оглядами.

В минулому році дійсний стан членів виносив 23-ох активних, 7 членів не активних себто таких, які не вплачували вкладок.

В біжучому році число членів 33. Управа відбула засідань 9. Відбуто 4 ширші сходини членів і Листопадовий апель членів.

Власні імпрези:

- Посвячення пропора 18 жовтня 1958 року.
- Вечерниці Червоної Калини зорганізовано з Братством Дівізійників і Золотим Хрестом.
- Андріївський вечір у співпраці з Братством Дівізійників, Золотим Хрестом і Союзом Українок ч. 47.

Відділ висилає делегації на громадські зустрічі з Ярославом Стецьком, з головою УНР Багряним, привітання п. Анни Ратич, б. старшини УСС, на свято Героїнь, на свято СУМА, на посвячення української католицької церкви св. Богоявлення. Переведено збирку на інвалідів. В біжучому році вислано на Інвалідів із збірки \$ 107.37 і з попереднього року спізнені вплати \$ 43. Разом вислано \$ 150.37.

Виплачено як жертви на різні цілі суму \$ 89.

Управа Відділу майже 2 роки шукала можливостей набути для Відділу пропор, як видимий знак свого світ-

Гурт членів Відділу ОбВУА в Клівленді, Огайо, з нагоди надзвичайних Загальних Зборів 25 травня 1958. На світлині м. ін. голова Головної Управи д-р В. Галан і заст. гол. Головної Управи інж. І. Поритко, що прибули з централі

Управа й деякі члени Відділу Обвуа у Рочестері, Н. Й. з представниками організацій, з нагоди посвячення прапору Відділу 18 жовтня 1958 р. Сидять, третій зліва протоієрей УПЦ Павло Фалько, далі — о. Степан Городецький, парох церкви, де посвячено прапор, біля нього Дмитро Хоптяк, голова Відділу

лого минулого. Акт посвячення відбувся урочисто в церкві св. Богоявлення. До участі зорганізувала Управа Організації: Пласт, СУМ, МУН, ОДУМ, ООЧСУ, ДОБРУС, Братство к. Вояків I укр. Див. УНА, Станіця УПА ім. Чупринки, Союз Українок 47 і 6, Укр. Золотий Хрест, УККА Відділ Рачестер і Т-во Прихильників УНР як рівнож і приватні особи.

Посвячення відбулося в церкві св. Богоявлення о 5-ій год. попол., а акт посвячення довершив парох о. Городецький.

Того ж дня відбулися Богослужби в обох церквах в укр. кат. церкві св. Богоявлення і в укр. прав. церкві св. Покрови, яку відправив о. протоієрей Чернявський Микола виголошуючи гарну проповідь і благословення Відділу.

Вечером того ж дня відбулося приняття в салях „Самопомочі”, на якому взяло участь понад 100 осіб як рівнож делегати згаданих організацій і приватні особи.

Чистий дохід дав 303 долари.

Андріївський вечір приніс нам суму \$ 20, які ми передали як дар Інвалідам.

Вечерніці Червоної Калини принесли нам чистий дохід \$ 117.73.

Балянс за час від 29 березня 1958 по 15 березня 1959 дав \$ 1.205.71, зі станом майна на \$ 723.30, на який м. іп. склалась готівка в касі \$ 73.94 і в банку \$ 306.08.

Загальні Збори через аплодисмент затвердили той сам склад Управи, Контрольної Комісії і Суду Чести, себто:

Голова: Хоптяк Дмитро, Заступник: Бабюк Теодор, Секретар: Велигорський Євген, Скарбник: Максимів Дмитро, Культ.-освіт. Зубрицький Петро, Заступники: Висоцький Дмитро, Петришин Василь, Контр. Ком. Каліцінський Василь, Колцьо Володимир, Д-р Капітан Дмитро, Тов. Суд: Д-р Годованець Кирило, Пилипенко Василь, Ставничук Михайло.

Прийнято внесок Управи, а саме, що всі члени-емерити, що не посідають ніякого майна, будуть платити

свої вкладки 25 центів місячно.

Порішено виплатити на будову дому „Пласту” § 5. Порішено включитися до організування ювілею Мазепинського року. Порішено в тім році побільшити бібліотеку та звернути увагу на реферати як наукові так і спомини. Порішено включитися до організування рідної школи при церкві св. Богоявлення.

Е. В.

НЮАРК, Н. Дж.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

Відділ Обвуа відбув свої річні Загальні Збори 18 квітня 1959 р. у власній домівці. Голова Об'єднання д-р Л. Голінатий відкриваючи збори подав приятним членам порядок нарад, який без змін прийнято. На пропозицію голови вибрана президія зборів в складі: побр. Д. Тихий — голова і д-р О. Утриско — секретар, провадила збори до кінця. По докладнім та недовгім звіті голови і звітах: секретаря, касира, імпрез. референта, бібліотекаря і господаря, з діяльності Відділу за минулий рік та після звіту побр. М. Шавали від Контрольної Комісії, предсідник зборів відкрив дискусію, в якій забирали голос: побр. М. Плещкан, М. Шавала, М. Голінатий, Б. Федасюк (оба останні є також членами місц. Управи Українського Студентської Громади), д-р Голінатий, О. Рицар, д-р Утриско, В. Кузик і М. Стебельський. Вони подали напрямні в майбутній діяльності Об'єднання. Зокрема присвячено в дискусії увагу в справі наміченого Гол. Управою Обвуа військового відзначення учасників наших визвольних змагань. На внесення Контрольної Комісії уділено уступаючій Управі Відділу абсолюторію з підкресленням щирої подяки Управі за працю в минулому році. До нової Управи вибрані: д-р Л. Голінатий — голова,

Президія Управи Відділу Обвуа в Ньюарку і полк. К. Дацко. Від ліва: М. Стебельський — імпрезовий референт, В. Кузик — касир і господар, д-р Л. Голінатий — голова, полк. К. Дацко, д-р О. Утриско — секретар

В. Кузик — перший заст. голови, В. Сигалів — другий заст. голови, д-р О. Утристко — секретар, А. Змій, А. Хомова, М. Топорович і М. Голінатий. В склад Контрольної Комісії ввійшли: М. Шавала, І. Пастух і М. Лозинський та д-р В. Бемко, Д. Тихий і М. Гарасевич — члени Товариського Суду. Делегатами Відділу до місцевого Відділу УККА вибрані: д-р Р. Криштальський і О. Сім'янців. При точці побажань М. Шавала висловив сuggестію передати з бібліотеки молодечої організації в Ньюарку та призначити якийсь відсоток з імпрез для Студентського Фонду на руки місцевої Української Студентської Громади. Побр. М. Голінатий і Б. Федасюк висловили прохання до приявних побратимів на зборах, щоб при нагоді сходин місцевого студентства воно ділились своїми спогадами з часів наших визвольних змагань. Піснею „Ой, у лузі, червона калина” закінчились збори.

О. У.

ЧЕСТЕР, ПА.

МАЛИЙ, АЛЕ АКТИВНИЙ ВІДДІЛ

Почин до створення Відділу ОбВУА на терені Честеру, Па. зродився з кінцем 1953 р. Тоді то створився Ініціативний Комітет, який завершив своє діло 14 лютого 1954 р., скликуючи Основуючі Збори Відділу ОбВУА, на які прибули представники Головної Управи ОбВУА з д-ром В. Галаном у проводі. Початково Відділ нараховував 17 членів, сьогодні об’єднує їх 27. С це колишні вояки різних армій і в різному віці.

Невеличкий наш Відділ, все ж свою роботу проводить. Згадати б тільки щорічну збірку „Дару Українському Інвалідові”, яка у нашому Відділі заслуговує на признання. Во хоча Честер — це відносно мале скupчення українців, пропорційно з великими громадами ми спромоглися зібрати поважні пожертви на цю благородну ціль. І так: 1954 р. — \$ 235.00, 1955 р. — \$ 378.00, 1956 р. — \$ 392.50, 1957 р. — \$ 340.75, 1958 р. — \$ 327.25. Разом: \$ 1,673.50.

Тут і слід підкреслити, що найбільша заслуга в успішності цих збірок, це посвята колишнього нашого касира, а тепер голови Відділу побр. О. Сарахмана. Наведені цифри вказують також і на те, що наше громадянство зрозуміло священний обов’язок помогти тим, які не жаліли свого здоров’я для Великої Ідеї. Відділ рік-річно у місяці травні окремим святом вшановує пам’ять Героїв, рік-річно при співпраці з місцевим Відділом УККА та з іншими нашими організаціями бере активну участь у святкуванні наших знаменних роковин.

Окремо Відділ відзначав річницю Зимового Походу та 40-ліття постання Української Галицької Армії. Велисся товариські гутірки — спогади з вояцького життя, влаштовано „Живі газети” з військовою тематикою, влаштовано чайний вечір.

Відділ допомагає своїм хворим членам, а також в міру фінансових можливостей жертвуючи датки на різні громадські потреби. Тепер Відділ старається присудити тут роджених б. вояків, щоб таким чином поширити і оживити працю Відділу.

Б. Капров, секретар

ЛОС ЕНДЖЕЛЕС, КАЛІФОРНІЯ

НЕВЕЛИЧКА ГРОМАДА — НЕВЕЛИЧКИЙ ВІДДІЛ

Наш Відділ було засновано в березні 1953 р. Число його членів ніколи не було велике, бо українці тут узагалі порівнюючи мало та певна скількість ветеранів-українців не приступила до Відділу.

У минулому найвищий стан членів був 23, у міжчасі побратим бл. пам’яти чет. Д. Снилик помер, інших 5 вибуло з різних причин, отже на сьогодні номінальне число членів 17, з того ветеранів Українських Армій 10, інших Армій 7 (3 з Американської).

Відділ ніколи не був надто активний, бо більшість з діяльних його членів попри важку працю на хліб заангажована в кількох інших українських організаціях загально-гром. значення. Участь в академіях і святах або й організаціях їх, співпраця при відкритті Українського Національного музею, участь у міжнаціональній маніфестації з нагоди революції в Мадярщині, вшануванні пам’яти жертв штучного голода в Україні тощо є прикладом діяльності Відділу за минулий час. Організація щорічної збірки для Українського Інваліда та посильна допомога визначним діячам нашої визвольної боротьби складали матеріальну сторінку праці Відділу, даючи задовільні висліди.

Зокрема треба згадати, що Відділ розіслав усім університетським і науковим бібліотекам Каліфорнії книжку в англійській мові про українсько-жидівські відносини в часи Визвольної Боротьби.

В теперішню здекомплектовану Управу Відділу входять полк. М. Деркач, сотн. Д. Якубенко, сотн. Л. Романюк, ст. дес. Р. Кульчицький, стр. В. Прокопович. У минулому році на наш терен прибула значна кількість б. вояків-українців, отже приготовляючи під цей час загальні збори Управа сподівається, що значніша кількість їх зголоситься в місцевий вояцький актив.

Сотн. інж. Л. Романюк, голова Відділу ОбВУА в Лос Анджелес, Каліф., промовляє на Академії 22-го січня 1959 р. М. Березовський і А. Наконечний — на почесянні стійці біля Державного Знаку

СПРАВА УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Нью Йорк. — Термінологічна Комісія Військово-Історичного Інституту при НТШ відбула в дні 21-го лютого ц. р. своє перше засідання, на якому уконоститувалась так: голова — Зенон Стефанів; заст. голови — Лев Лепкий і секретар — Мирон Заклинський. Рішено скласти короткий загальний українсько-англійський і англійсько-український військовий термінологічний словник, ствердживши наявність потрібного зasadничого матеріалу. Цей словник мав би бути тим часом обмежений до найважливіших термінів, загально вживаних у збройних силах усіх сучасних родів зброї, на приблизно 3.500 до 4.000 слів. Заплановано виготовлення енциклопедичного українського військового словника з поясненнями відповідних означень. Проте приявні погодились, що покищо можна тільки підготувати такий твір. Існують реальні можливості видання згаданого вгорі загального військового словника. На наступних засіданнях доповідатиме про цю справу З. Стефанів, що диспонує відповідним матеріалом на літеру „А”, і кожний конкретний термін буде обговорюватись комісійно. Приявнimi були на цьому першому засіданні крім вище названих, ред. Роман Купчинський, проф. Дерев'янко, інж. Мих. Пежанський, сотн. П. Зілинський, полк. Дістель, д-р Марія Кобринська й інші.

Наступне засідання Термінологічної Комісії відбулося 26 березня 1959. Головуючий п. Зенон Стефанів пояснював кілька словників, що їх приніс на засідання: Словник Якубського, видання Української Академії Наук у Києві з 1928 р., Словник Ільницького на 40.000 слів, виданий у Krakowі, англо-польський слов-

ник на 6.000 слів і інші. Звітодавець пропонує, щоб за підставу взяти великий американський словник (ТМ 30-544), офіційне видання американської Армії, а також американський словник советської військової термінології, виданий в травні 1955 р. на 802 сторінках. Після того доповідач відразу почав відчитувати виготовлені ним українські військові терміни на літеру „А” з їх англійським перекладом та поясненням. Внаслідок дискусії, яка розвинулась, прийнято принципи: 1) старатися українізувати військове словництво, ото ж обов'язково наводити існуючі військові терміни, що їх уживано в будь-яких українських військових формах, а в міру можливості творити також нові, 2) відродити існуючу в ССР українську військову термінологію, засмічену москалізмами та інтернаціоналізмами за свідомою московською мовою політикою, 3) наводячи кілька термінів на те саме поняття, поручати як найкращий термін той, що на першому місці. Вказано на необхідність підати прийняті термінології оцінці добрих знавців мови. Інж. М. Пежанський запропонував, що він сам робитиме в майбутньому потрібну скількість відбиток того проекту, що його діставатиме З. Стефанів і розісле їх учасникам заздалегідь, щоб вони могли приготуватись (що в міжчасі вже й сталося). — На тому другому засіданні Термінологічної Комісії приявнimi були: З. Стефанів, д-р С. Ріпецький, інж. М. Пежанський, ред. І. Кедрин-Рудницький, ред. Р. Купчинський, д-р І. Козак, ред. Л. Лепкий, проф. К. Заклинський і проф. Дерев'янко.

3 ДІЯЛЬНОСТИ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОБВУА

ЗАСІДАННЯ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОБВУА

25 квітня ц. р. в домівці ЗУАДК у Філаделфії відбулося засідання Головної Управи ОбВУА, якому проводив д-р В. Галан. Приявні були члени Головної Управи: д-р І. Козак, ред. І. Кедрин-Рудницький, І. Вишневецький, інж. Каплистий, п. Маршалок і д-р І. Утриско. Приявним був також ген. Олександер Загродський, якого привітав д-р В. Галан. В різномірному денному порядку розглядано 7-ий Конгрес Українців у Вашингтоні; доповідали д-р В. Галан і ред. І. Кедрин. Рішено, поруч із статтею у 2-му числі „Голосу Комбатанта“ (див. передова стаття) зголосити при найближчій нагоді на засіданні Політичної Ради УКК, членом якої (від ЗУАДК-ту) є д-р В. Галан, скласти відповідну декларацію. — Стверджено, що Суспільна Служба комбатантів має щораз відповідальніше завдання, бо число потребуючих зростає. До ,вропи вислано знову 3.000 дол. Рішено звернутись до Суспільної Служби з внеском на призначення допомоги неза-

можній вдові по полк. Савченкові, яка вможливила б її поставити пам'ятник на могилі свого чоловіка, заслуженого старшини. Обговорювано справу книжкового видавництва і стверджено, що, на жаль, Відділ замало цікавляється кольпортуванням видань нашої організації. У книжках лежить 870 дол. Обговорено дальше видавання „Голосу Комбатанта“, ствердживши, що перше його число викликало дуже корисні відгуки в ЗДА й Канаді. Підкреслено з признанням солідність Відділу ОбВУА в Амстердамі, Н. Й., у відсиланні членських внесків до каси Гол. Управи, незалежно від власних потреб Відділу. Рішено вислати до Відділів обіжник у справі святкування роковин Зимового походу, як також відсвяткувати у місці перебування Головної Управи спільно роковини битв під Полтавою і під Конотопом та Зимового походу; зазначено, що всі ці історичні події, хоч розділені великими відстаннями часу, пов'язані однією ідеєю боротьби за волю України. Звернено увагу, що в цьому році припадає теж 10-річчя ОбВУА. Обмірковувано справу військових відзначень на тлі виданих в цій справі розпорядків. Говорено теж про Музей при Гол. Управі, скількість експонатів якого щораз збільшується.

ТІ, ЩО ВІДІШЛИ

ЯРОСЛАВ ЧИЖ

колишній поручник в австрійській армії, в так званій її „К-Штелле”, себто військовій розвідці за першої світової війни, потім сотник Січових Стрільців у Києві, член Стрілецької Ради, абсолювент Карлового університету в Празі, кол. член Редакції „Народня Воля” в Скрантоні, Па., протягом останніх 16-ти років свого життя співробітник американської організації Загальна Рада у Нью Йорку, де від 1952 року був заступником директора, автор численних публікацій, головно з історії української громади в Америці, видатний журналіст, публіцист і громадський діяч — помер в 64-му році життя 13 грудня 1958 року несподівано, на вилив крові в мізку, в своєму помешканні у Нью Йорку.

Ярослав Чиж, який в Америці належав до еліти давньої української еміграції, зберігав завжди надзвичайний сантимент до років своєї військової служби і, хоч займав поважне становище в американській установі, був завжди українським державником. Прийшов на світ в Дублянах під Львовом 17 лютого 1894 р. Після прогри українських визвольних змагань вернувся до Галичини і негайно, разом з кількома іншими колишніми старшинами Січових Стрільців, приступив до підпільно-революційної Військової Організації. Виїздом за кордон рятувався перед арештуванням. До Америки прибув у 1922 році, працюючи тут весь час, як журналіст. Був щирим демократом, вірним ідеї Української Народної Республіки. На своєму службовому становищі робив велики послуги цілій українській визвольній справі та безлічі окремих осіб, новоприбулих українців до ЗДА. Був м. ін. першим організатором персонального складу українського відділу Голосу Америки. Був членом Управи Спілки Українських Журналістів в Америці. Вдова по ньому, пані Йосифина з дому Ярема передала його військово-історичну українську бібліотеку Українській Вільній Академії Наук, як теж різні його військові особисті пам'ятки.

МИХАЙЛО МАТЧАК

колишній Український Січовий Стрілець та сотник київських Січових Стрільців і член їх Стрілецької Ради, важко ранений під Бердичевим, член підпільно-революційної Української Військової Організації у Львові, колишній польський в'язень, видатний член Української Соціалістично-Радикальної Партиї і з її рамени посол до польського сейму у Варшаві, видатний український журналіст і громадсько-політичний діяч — помер на далекому засланні в Советах з кінцем листопада чи в початках грудня 1958 року, вивезений туди у 1947 році після схоплення в американській зоні у Відні, де він займався суспільною допомогою для українських втікачів.

Михайло Матчак народився 28 лютого 1895 року. Від середньошкільних років і з університетських часів брав активну участь в українському громадському русі. Був одним із перших, що зголосились до Українських Січових Стрільців у 1914 році. Разом з іншими молодими західно-українськими військовиками, що

Сотн. СС Михайло Матчак

Сотн. СС Ярослав Чиж

попались в російський полон, після вибуху революції втік з полону і взяв участь в організуванні формaciї Січових Стрільців, де став членом її Стрілецької Ради. Після заламання українських визвольних змагань 1917-21 рр. брав участь в підпільному русі в Галичині, студіював у Львові й за кордоном, був арештований і суджений польською владою, брав активну участь в громадсько-політичному житті в рядах Української Соціалістично-Радикальної Партиї, належавши до її верхівки. Був професійним журналістом та звеличником книжки. Тому займався видавничою діяльністю і випозичальнюю книжок; за час війни був директором Українського Видавництва у Львові. Його активізм і громадський нерв та почуття обов'язку супроти української емігрантської громади у Відні безпосередньо після останньої війни забороняли йому спокійно переїхати до Західної Австрії і віддалитись від советської окупаційної влади, яка врешті таки схопила його та запроторила на 10-річне заслання. У 1957 році ніби звільнено його, але не дозволено вернутись до Відня, звідкіля він міг би переїхати до ЗДА, де живе його дружина. Серед тих пручань і заходів перед большевицькими властями — перемогла його недуга, що придбав її на засланні.

Д-р ГАНС КОХ

колишній сотник Української Галицької Армії і член її Начальної Команди, визначний німецький учений, знавець справ Сходу Європи, закрема України, дійсний член Наукового Товариства ім. Шевченка, автор численних наукових і белетристичних творів з українською тематикою, член Кураторії Українського Вільного Університету у Мюнхені, — помер 9 квітня 1959 року у Мюнхені в 65 році життя.

Ганс Кох народився 7 липня 1894 року в родині німецьких колоністів в Галичині, тому все своє життя плавно говорив по-українськи. Скінчивши гімназію у Львові служив за першої світової війни у 35-му полку

„крайової оборони” в австрійській армії, але після розвалу Австрії зголосився добровольцем до Української Галицької Армії, де був членом штабу II. Корпусу ЗУГА був до самого кінця її існування та зберіг завжди великий сантимент до українського війська. Написав брошурку „Договір з Денікіним”, що вийшла у В-ві „Червона Калина” у Львові. Присвятився науковій праці і був професором університетів у Кенігсберзі, Бреславі й у Відні, а після останньої війни — у Мюнхені. Під час другої світової війни грав у командуванні німецького війська (Вермахт) ролю знавця українських справ і виконував з його доручення різні місії. Між іншим був приявний на зборах 30 червня 1941 р. у Львові, де проголошено т. зв. Акт відновлення української державності і його приявність була різно інтерпретована політично. У Мюнхені відновив „Інститут для справ європейського Сходу” і стояв у тісному контакті з світом українських учених.

КНИЖКИ І ЖУРНАЛИ

„Українська Галицька Армія”. У 40-річчя її участі у визвольних змаганнях. (Матеріали до історії). Видав Хор. УСС Дмитро Микитюк. Вінниця. 1958 р.

Небуденна у нас поява. Книга про визвольні змагання об'єму 627 сторін. Мудро назвали редактори цю книгу „матеріали до історії”. Це, дійсно, матеріали різної якості і вартості, з яких історик за власною оцінкою буде брати те, що має історичну вартість. Редактори, як видно, старались придергуватись певної гіллярхії і системи в розкладі матеріалу, але, на жаль, треба ствердити колъосальну диспропорцію у змісті такого величавого історичного явища, яким була Українська Галицька Армія. Во трудно зрозуміти, чому цій центральній проблемі УГА, якою є її славні бойові дії, присвячено тільки сто сторінок, із усіх 672. Чому уступ „Українсько-польська війна” (себто період від кінця листопада 1918, до кінця червня 1919, з трьома великими офензивами на Львів, чортківською офензивою і т. д.) вміщено тільки на 30-ох сторінках, себто на стільки само сторінках, що і уступ про договір з Денікіним? В такім стані справи уступ про польсько-українську війну є дуже далекий від повного, наново опрацьованого образу боїв УГА. Деякі уступи є передруками із опублікованих уже давніше праць, які тепер подано в скороченому виді, не подаючи джерела, де дана тема була вже основніше опрацьована. (Напр., I. Вислоцького „Розвідча служба” — „Літ. Черв. Кал.” 1934, чч. 4, 5, 7-8, 9). Життеписи і світлини учасників, подані досить численно, хоч без системи і вибору, мають свою вартість. Але трудно зрозуміти, длячого про життя підхорунжого надруковано понад 20 рядків, а про основника і команданта одної з найкращих груп на польсько-українському фронті „Глубока”, сот. Михайла Федика, немає ніякої біографічної згадки, ні світлини. Хіба редактори вважали, що це був привілей для тих, що їм доля дозволила пережити наші визвольні змагання. А досить було заглянути до „Літ. Черв. Кал.” 1934, де є обширний некролог і світлина

ОМЕЛІАН ВОЛОСЯНСЬКИЙ

колишній старшина Української Галицької Армії і формaciї Українських Січових Стрільців, журналіст і вчитель, громадський діяч — помер 6 квітня 1959 р. в одному з ньюйоркських шпиталів на 65-му році життя.

Омелян Волосянський належав до гурту перших, що зголосилися в 1914 році до Українських Січових Стрільців. Переїхав цілу воєнну кампанію, скінчив високі студії в Чехословаччині, після повороту до Галичини працював в канцелярії „Просвіти” у Львові, був учителем гімназійних курсів по різних галицьких містечках, врешті був професором учительської семінарії в Сокалі. На обличчі носив сліди своего важкого поранення. Був активним громадським діячем і мав погідну вдачу, яка дозволяла йому легше переходити крізь дуже важке життя, що його провів самотнім.

Цього незабутого, славного старшини. Але вже цілковитою загадкою являється брак на вступі між поміщеними портретами наших провідних державних мужів: Петрушевича, Скоропадського і Петлюри — портрету президента Михайла Грушевського, який своїм величезним впливом на всю галицьку молоду Генерацію протягом 20-ти років до першої світової війни, виховав її, як майбутніх учасників УГА і був фактично першим президентом відновленої Української Держави! Вкінці вважаємо, що основна лінія, по якій вияснюється в книжці справу договору з Денікіним, не зовсім правильна, коли її аргументи пересунено занадто сильно на внутрішньо-політичну атмосферу Великої України, не добавчуючи також в політиці Галицького Уряду, чи його представників, деякого невміння і „партацтва”. Шкода, що автор даної статті покликується на проф. С. Томашівського і якогось Ярославина, а не поінформував читачів книжки про становище і погляд на цю прикру справу проф. Михайла Лозинського і полк. Дмитра Вітовського. (Диви: віденська „Воля” 1919 і 1920 рр.).

Коли ми висловили повищих кілька критичних зауважень, то це наші перші враження після прочитання цієї великої і цінної праці. До її основного обговорення ми ще повернемось. Ця книга цінна, бо в ній вкладено авторами багато праці і енергії в нинішніх невідрядних емігрантських обставинах, Врятовано багато свідчень учасників УГА, які були б напевно пропали для історії, коли б їх не утривалено в цій книзі. Деякі окремі питання усистематизовано, як певну заокруглену цілість, як напр., про піхоту УГА. Листа польових духовників, може бути прикладом для зібрання основних біографічних дат для інших частин УГА. Передісторія Листопадового Зриву дає стиснений, але об'єктивний образ. Радимо цю велику книгу читати всім нашим побратимам та обговорювати її поодинокі уступи на сходинах місцевих Відділів ОбВУА. Лиш в той спосіб можна буде доповнити та справити браки, неточності та помилки опублікованих матеріалів.

С. Р.

З ДОКУМЕНТІВ ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ

Подаємо точний текст закону Української Центральної Ради, ухваленого 19 грудня ст. ст. 1917 р. (1 січня н. ст. 1918 р.), який є одним із важливіших історичних документів, що відносяться до української військової справи. Деякі злобні критики діяльності УЦРади вважають його одним із головних її актів, які обеззброїли Україну мілітарно і морально в обличчі московсько-большевицької збройної навали. В одній книжці, виданій в Торонто в 1955 році пишеться: „І ось у такій ситуації на вимогу українських соціалістичних лідерів Центральна Рада видала 1 січня 1918 р. закон про створення при Генеральному Секретаріяті військових Справ Комітету для демобілізації армії...” Як видно із поданого тексту закону — він був ухвалений УЦРадою з виразною метою упорядкувати ці анархічні відносини, які настали при кінці 1917 р. внаслідок дикої демобілізації та розкладової большевицької пропаганди серед військових частин бувшої російської армії, що находились тоді на Україні.

В цьому документі збережено мову і правопис оригіналу. — Ред.

ЗАКОН ПРО УТВОРЕННЯ КОМІТЕТУ ПО ДЕМОБІЛІЗАЦІЇ АРМІЇ ПРИ ГЕНЕРАЛЬНОМУ СЕКРЕТАРІЯТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Ухвалений Центральною Радою
дня 19-го грудня 1917 року.

М е т а .

1. Комітет по демобілізації армії при Генеральному Секретаріяті Української Народної Республіки організується задля

- загального керування демобілізацією армії і громадських інституцій, як Земгор, Согор, Продовольчий Комітет, Гідротехнічна і інш. організації на території України; і
- роспреділення людського складу армії і її інвентаря з метою найбільш продуктивного скористання на народну потребу.

Н а л е ж и т ь д о в і д о м а .

2. Комітетові підлягають всі справи, що стосуються до демобілізації армії, урядових і громадських інституцій її обслуговуючих, як-то:

I. А. Демобілізація людського складу, куди входять:

- організації евакуації і транспорту;
- охорона порядку і безпеки громадян по шляхах евакуації армії;

- продовольчі і медико-санітарні заходи;
- роспреділення увільненої робочої сили.

II. Б. Демобілізація транспортного складу:

- демобілізація кінського складу;
- демобілізація військово - залізничного складу;
- демобілізація водоплавного складу;
- автомобільного, залізничних і шосейних шляхів.

III. В. Демобілізація медико-санітарних організацій:

- військових;
- громадських.

Г. Демобілізація технічних і промислових організацій та переведення їх на працю мирного часу.

Д. Демобілізація господарсько-заготовчої і складської організації і їх майна.

3. За здійснення цих завдань Комітет:

- веде учит і переховує усе майно, належаче демобілізації;
- установлює чергу і засоби евакуації з пристосованням його до мирного часу;
- відає правильним роспреділенням його по між урядовими і громадськими інституціями з погляду загально-державних і краєвих інтересів.

С к л а д Г е н е р а л ь н о г о К о м і т е т у .

4. В склад Комітету по демобілізації армії входять:

- Голова з правами Товарища Секретаря.
- Два його Товариши по військовій і громадській справах.
- Завідуючий відділами:
  - Демобілізація особистого складу армії.
  - Медико-Санітарного і Ветеринарного.
  - Кінського транспорту.
  - Комунікації.
  - Промислового.
  - Постачання.
  - Статистичного.
  - Контрольного і Бухгалтерського.
  - Секретарство.

Рада Комітету.

За для вирішення загальних принципових питань уstanовляється Рада Комітету, в склад якої входять:

1. Представники од фронтових Демобілізаційних Комітетів Ю. З. і Румунського фронта.
2. Представники від зацікавлених Секретарств.
3. Громадських організацій (Земсоюз, Согор, Земгор).
4. Губерніяльних Земств і відокремлених в самостійні одиниці міст.
5. Всеукраїнської Ради Робітничих, Салдатських і Селянських Депутатів.
6. Торговельно-промислових кол.
7. Залізничні організації.
8. Всеукраїнська Кооперативна Спілка.

Засоби дійства.

Комітет по демобілізації в своїй діяльності спирається на:

1. Фронтово-операційні Комітети по демобілізації армії при Головно-командуючих арміями Ю. З. і Румфронта.

2. Закладаємі при Губерніяльних Комісарах Губерніяльні Комітети по демобілізації армії з складу представників органів міського і Земського самоврядування, зацікавлених інституцій і технічних і господарських кол.

ЗАУВАЖЕННЯ: Увільнене шляхом демобілізації майно, яке здатне задля постачання армії, переходить переважно у розпорядження Секретарства військових справ на потребу Української армії.

Межі діяльності Комітета по демобілізації армії визначаються територією підлягаючого відому Генерального Секретаріята Української Народної Республіки.

Фінансовий план.

Засоби задля здійснення завдань Комітета відпускаються із військового фонду, а також із осібного демобілізаційного фонду, створеного Генеральним Секретаріатом.

З оригіналом протоколу згідно:

Заст. Голови Української Центр. Ради МИК. ШРАГ.

Секретарь Української Центр. Ради А. ПОСТОЛОВСЬКИЙ

Ствердив В. О. Генеральний Писаря ІВ. МІРНИЙ.

ГІДНЕ ВІДЗНАЧЕННЯ РОКОВИН СМЕРТИ КОЛ. ВОЯКА

6 грудня 1958 р. минуло 40 років як за волю України віддав своє молоде життя аспірант австрійської військової академії у Вінер Нойштадт — командир відтинка Хирів, четар Української Галицької Армії св. п. Адріян Дзерович.

Уроджений в 1899 р. в сім'ї о. крил. Юліяна Дзеровича і Наталії з Лотоцьких, скінчив українську академічну гімназію у Львові і згадану військову академію. З упадком Австро-Угорщини зголосився до служби в УГА (Корпус ген. Кравса).

В тому часі поляки переважаючими силами почали наступ на Хирів. Хоч Покійний був приділений до резерви, побачивши критичну ситуацію на фронті, він з'явився в передовій лінії української оборони та обняв команду відтинка Хирів. Він відбив польський наступ, але сам того самого дня, о год. 5-ї рано віддав своє молоде життя, поціленій ворожою кулею у голову.

На наказ командира Корпусу ген. Кравса похоронено четаря Адріяна Дзеровича тимчасово в гробівці оо. Єзуїтів в Хиріві. Похорон відбувся при величезному здівізі народу з довкільних сіл Хирова і самого міста. Такий самий величавий похорон уладила Йому українське громадянство міста Львова, коли родина перенесла Його тлінні останки на Личаківський цвинтар. За прощальну промову на його могилі польська прокуратура потягla до судової відповідальнosti о. пралата Куницького.

В суботу 11-го квітня 1959 р. у гарній церкві у Випані, Н. Дж., відслужено поминальні Богослужби за Покійного і Його Рідних. Для відзначення цієї сумної річниці родина Покійного зложила на фонд Українському Военному Інвалідові квоту сто доларів.

Л. Г.

ДЖЕРЕЛО ПРОГОЛОШЕНОГО ІСТОРИЧНОГО ДОКУМЕНТУ

(Оригінал часопису „ВІСТНИК ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРІЯТА УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУBLIKI”, з дати КИЇВ, Хрещатик, 38, дня 23 грудня 1917 р., № 7, в якому на стор. 1 і 2 поміщено повищий текст закону УЦРади — находитися в архіві д-ра Степана Ріпецького, Бруклин, ЗДА).

Пор. Адріян Дзерович, вихованець Військ. Академії у Вінер Нойштадт, Австро-Угорщина, згинув 6 грудня 1918 р. на Хирівщині

АДМІНІСТРАЦІНІ ОГОЛОШЕННЯ

Крім передплати на „Голос Комбатанта” (\$ 2.— р.чно) — на пресовий фонд нашого журналу склали:

Д-р В. Галан (Філаделфія) \$ 10.—, монс. о. д-р В. Кушнір (Вінніпег, Канада) \$ 8.—, Відділ ОБВУА (Нью Йорк), інж. Каплисій (Філаделфія), Іларій Криловецький, І. Кедрин-Рудницький і Ю. Лопатинський (Нью Йорк) по \$ 5.—, д-р В. Пасічняк (Данкірк), д-р В. Гарбовський (Ютика), д-р І. Козак і Й. Вишневецький (Нью Йорк) по \$ 3.—, о. д-р В. Левицький (Міннеаполіс), Мих. Плецкан, Прасіцький (Філа.), Богун де Ляре (Н. Йорк) по \$ 2.—, Р. Білинський (Н. Йорк), І. Мартинюк (Нью Гейвен), М. Ковалський (Канада) по \$ 1.—.

ПРОСИМО СКЛАДАТИ ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „ГОЛОСУ КОМБАТАНТА”, незалежно від передплати. ПРОСИМО ПРИСИЛАТИ ПЕРЕДПЛАТУ ЗА РІК.

Представник на Канаду:

Mr. O. Nawrockyj, 544 Aberdeen Ave.,
Winnipeg 4, Man., Canada.

КУПУЙТЕ САМІ „ГОЛОС КОМБАТАНТА” І ПОРУЧАЙТЕ ПРИЯТЕЛЯМ І ЗНАЙОМИМ! ПІДТРИМАЙТЕ ОДИНОКИЙ ВЗДА І КАНАДІ УКРАЇНСЬКИЙ ЧАСОПИС, ПРИСВЯЧЕНИЙ СПРАВАМ ВІЙСЬКА!

Для Передплатників „Голосу Комбатанта”

ВЕЛИКА ЗНИЖКА ЦІН НА КНИЖКИ В-ВА „ЧЕРВОНА КАЛИНА”

Д-р Ст. Ріпецький: „Українське Січове Стрілецтво” (стор. 360) замість \$ 6.00 тепер 3.00
„Наш Львів” \$ 3.00 " 1.25

С. Тобілевич: „Рідні гості” \$ 0.50 " 0.25

РАЗОМ ПРИ КУПНІ ВСІХ ТРЬОХ КНИЖКОК — \$ 4.50

„ГОЛОС КОМБАТАНТА”

ЖУРНАЛ ОБ'ЄДНАННЯ 6. ВОЯКІВ-УКРАЇНЦІВ В АМЕРИЦІ (ОБВУА),

К В А Р Т А Л Й Н И К

Видає Видавництво „ЧЕРВОНА КАЛИНА”, Нью Йорк.

Передплата: за 4 числа річно — \$ 2.00. Одно число — 50 цт.

Передплату просимо присилати на адресу:

“CHERWONA KALYNA”

c/o Ukrainian National Home, 140 — 2nd Avenue, New York, N. Y.

У всіх організаційних справах звертатися до:

United Ukrainian War Veterans in America — 866 N. 7th Street, Philadelphia 23, Pa.

В усіх редакційних справах просимо звертатися на адресу:

Ivan Kedryny-Rudnytsky, “Svoboda”, 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ЦЕ ЧИСЛО ВИЙШЛО З ОПІЗНЕННЯМ ВНАСЛІДОК НЕДУГИ

РЕДАКТОРА. ЧИСЛО 3 (9) ПОЯВИТЬСЯ У ПРИСПІШЕНОМУ

ТЕРМІНІ.